Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...найн 1921 оной ...н 21-һээ гарана. | № 266 (18589) | 1990 оной ноябриин 20, вторник | Сэн 3 мүн.

...ПСС-эй Буряадай республиканска организациин XXXV конференци

...КОММУНИС ПАРТИИЕ ШЭНЭЛЭЛГЭ — МҮНӨӨ ҮЕЫН ШУХАЛА ЗОРИЛГО

КПСС-эй республиканска комитедэй болон шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ

Хэниие зэмэлэлтэйб?

...ЯДИН, ЛВРЗ-гэй ...секретарь:

...партийнашье ...ашье хүнүүдые ...асуудалнууд хүл... ...гэшэ. ...асуудал хадаа х... ...нэгээр хоолходог ...ор зүбсадаг гэхэ гү, ...гархааха айнгүй ...алладаг болоод ...бидэ—пар... ...секретарь... ...тойгуул соогоо ...нэдэгүйхэ боло... ...хүн хоморрдохо ...дуталдаһаннаа ...бшуу даа! ...асуудал хадаа э... ...гэжэ хэр юм ...гэгүй болоод бай...

...ие гэршэлһэн жэшээ-...эн. Сомоной Совехилээд, бүхы Союз засагаа, тушаалаа бу... байна бэшэ гү? Тэ... штат бүри ехээр ...оо.

...эн зэмэтэйб? Бүхы парти зэмэтэй гэжэ ...р гэмнэдэг байһан ...мүнөө үсөөржэ ...бэртэй. Энэ һайн гээ...шье юун болоожо ...парти засагаа үгэһэн ...гү, али засагыень бу... юм гү гэжэ хүн ...асууна. Соведүүдэй хамта парти нэгэ хэ...жэ саашадаа байха ...гы бол, али алиниинь ...өөрынгөө хэрэгые ...болохо гү? Манай рес...ска партийна органи...ал ябуулгын Програм... бүлэг соо—дэлгүү...илсаануудта шэлжэн ...ба экономикые тог...болгохо талаар хой...лагүй хэмжээ... ту...гдэлэн газарта үдэа...нүүдые нэмэхэ бай...ет, ажахын органууд...лажа байдаг КПСС-эй ...нгаха ёһотой» гэжэд, ...текстээрнь уншаха. ...III, IV, V бүлэгүүдые ...канска партийна ор...өөртөө даажа абаха

...Программые үндэһэн ...абаха гэһэн дурадхал ...лнаб. Энээниие бүри ...болгохо шухала. ...мүнөө бэшэ, харин ...й ээлжээтэ пленум ...галан абаха хэрэгтэй. ...а этигэхээ болиһон ...олсн шалтагаантай. ...а КПСС-эй Програм...ументнүүдһээ эхитэй

байха юм. Жэшээлбэл, «мүнөө үеын хүнүүд коммунистнууд оршондо ажаһууна» гэһэн гү, али «экономико гэзэ арбалалтатай байха ёһотой» гэхэ мэтын уряануудые хоойһон үгэнүүд үлэнхэй.

Байдалые бүри хүндэрүүлдэг болохо, обществын кризисэй гүнзэгырхэдэ, бүри баяржаха хүсэнүүд гэжэ өөрөөргүй байжа болохогүй. Засаг бууладаанай тэмдэг ямаршье онол арга тэдэ хүнүүдтэ таатай байна бшуу. Тиимэ хүсэнүүдтэ бидэ эсэргүү зохидо үгэхэ ёһотойбди.

Ондоо партинуудай, ниитын хүдэлөөнүүдтэй зүбшөөрэлгын политикые КПСС абуулха зэргэтэй байгаа. Бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ үгээ ойлголсохо гэжэ оролдобошье, программна документнүүдээ зохёоходоо. өөрынгөө һанамжын ёһо гуримые алдажа болохогүй. СССР-эй арадай депутадууд Шапхаев, Карепин гэгшэдэй толгойлһон бүлэг зоной зүгһөө КПСС-эй обкомой бюрое, республикын засаг түрые тушаалһаань буулгаха эрилтын табигдахада, Соведүүдэй талмай дээрэ мантай хамта гаралсахын орондо КПСС-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэд бидэндэ телефоноор заабаринуудые үгэжэ һуугаа һэмнай...

Рескомой шэнэ бүридэл эдэ мэтын алдуунуудые харгадаа абажа, хүдэлмэришэдэй коллективүүдтэ зоригтойгоор ерэжэ, хүн зонтой, алибаа юумые буруу ойлгоһон хүнүүдтэй хөөрэлдэдэг байха ааба. Эхин эмхинүүдэй үүргэ тухай хэдэн үгэ. Коллективүүдтэ олонхи коммунистнууд һайнаар хандана. Тэдэнэр һайнаар ажаллана, тиимэһээ олоной этигэл даажа шадаха байна. Гэбэшье партийна удамаршад байһан зоной гэмтэ ябадалай һүүдэр ямаршье зэмэгүй юрын коммунистнуудай нэрэ түрэдэ һаалта хэхэ ёһогүй.

Партийна ямаршье хүтэлбэрилэгшын нэрэ хүндэ өөрынь үгэһөө бэшэ, харин хэһэн ажалһаань болохо байна. Жэшээнь, 2-дохи ТЭЦ мэнэ-мэнэ баригдажа дүүрэхэнь гэжэ манай городой зарим хүтэлбэрилэгшэдэй һайрхаһаниинь, тэрэнь бүтэнэгүй, хотымнай гэрнүүдтэ ажаһуугшад хэдэн үбэлэй туршада дааража байна. Иимэ байдалай түлөө харюусалгата хүнүүдһээ КПСС-эй рескомой бюро шангаар асууха байгаа.

Хайшаа тэгүүлэнхэйбибди!

...БОРОСГОЕВ, КПСС-эй ...райкомой нэгэдэхи ...рь:

...хүндэ үе сагта ажа...и. Экономическа бо...һэн һангай кризис ...гүнзэгырэжэ, арад ...ажаһуудалай хэмжээн ...орожол байна. Иигэ...оо һолжоржол бай...ай орондо аюул то...оо байна. Иимэ эрхэ ...ажаллахань үдэр...дэртэ хүндэ болоно. ...хубилган шэнэд...эхилхэдээ, хоёр-гурбан ...сод орон дотрой...байдал һайжарха гэжэ ...байгаабди, бишье өө...нашье ябахадаа, иигэ...г һэм. 5,5 жэл тэсэ ...гэрбэ. Теэд мүнөө ...юутэйбибди? Мага...һон тагууд, ута ун...ошорнууд, эгээл хэ...эд бараанда—тало...н зоной дураа гуталга. ...хээр олондо мэдээ... демократи гээшые ар...үргэнөөр соносхожор...маршье үүсхэлдэ харгы ...үнгэрһэн сагаа шүүм...хажуу тээшэнь этэр... байхадаа, манай ...хэдэн миллион хүнүү...жэ гараһан социалис ...а хадаа хэрэгээ буу...дэ һайн ажабайдал ...шадахагүй гэһэн ойл...н зоной ухаан бодол...дүүлнэбди. Үнэн дээ...тиимэ бэшэ. Социа...түйлалтанууд аргагүй ...ниие буруушаажа бо... һаа, тэнэг ябадал бо...

...эй XXVIII съездын то...һон бодото хүдэлмэ...ол аргануудые түр-гөөр гартаа абаха гээшэ өөрынгөө гол зорилго гэжэ манай аймагай коммунистнууд тоолоно. Дэлгүүрэй харилсаанудта шэлжэн оролгын үедэ ниитын һанамжые бүридүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха, ойлгуламжын хүдэлмэри ябуулха —эдэ бүгэдэ манай партийна эмхиин ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно.

Экономическа шэнэ онол арга, дэлгүүр гээшые хүн зон буруушаана, эдэ бүгэдэ ажабайдалда яагаад тааралдаха юм гэжэ хүнүүд ойлгоногүй. Тиимэһээ имагтал манай аймагта бэшэ, мүн бүхы Буряад орондо дэлгүүрэй харилсаанда оролго нилээдгүй орёохон байха.

Зарим тэды шалтагаанһаа уламжалан, республикынгаа бусад аймагуудһаа, тэрэ тоодо өөрынгөө хүршэ Хэжэнгэһээ, Хориһоо социальна экономическа хүгжэлтынгөө хэмжээгээо манайхид горитойхоноор гээгдэнхэбди. Тэрэ сагһаа промышленна, агропромышленна предприятинуудай олонхид гарзатайгаар ажаллана. Иимэ ушарта дэлгүүрэй харилсаанда орохо гээшэмнай тон ехэ бэрхэтэй болоно. Социальна талааран худөө нютагууд городто орходоо хэдэн ербаад жэлээр гээгдэнхэй гээшэ. Минии һанахада, мүнөө үедэ худөө нютагуудта юун хэрэгтэйб, гол шухала ямар асуудалнууд тэндэ бииб гэһэн асуудалнуудые мартанхайжа байха хэбэртэй. «Амидарха гээл һаа, ажаллажа шада» гэһэн гурим сахигдана гү?

Ярууны аймагай колхозууд болон совхозууд үнгэрэжэ байһан табан жэлдэ мяханай, һүүнэй, ургамалай үйлэдбэрине горитойгоор дэвшүүлээ.

Загаһан ехээр баригдадаг болоо, модоной бэлэдхэлэй хэмжээн дэээшэлээ. Харин ой модон мүнөө үедэ аймагаймнай гол «баялиг» болонхой байна. Харин баримто дурдахуу. Энээниие ээлжээтэ тоосоо хэбэ гэжэ бү ойлгоорой гэ... Статистикын мэдээсэй ёһоор, 21228 тонно мяхан, 41870 тонно һүн, 717 тонно ноһон гүрэндэ худалдагдаахай. Эдэ зүйлнүүдээр табан жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Энэ хадаа республикын Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ хубитаа болоно. Теэд хүдөөгэй хүн зоной байдал һайжаргүй, бэрхэшээлнүүдээр дүүрэн хэвээр. Малшад, механизаторнууд мүнөөдэр бидэнэй урда шанга эрилтэ табина. Үхэршэдэй, хонишодой, адуушадай үмдэхөөр хүбэнтэй хубсаһан, гутал худалдаа наймаанай тагууд дээрэ байхагүй. Механизаторнуудай, һаалишадай үмдэхэ тусхай зохид хубсаһан үгы. Худалдажа абаха юм һааб даа, теэд хаанаһаа олдохоб? Дэлгүүр дээрэ гү? Республикын оёдолой, гуталай фабриканууд «нюуса» ямар продукци гаргадаг юм гэжэ хүн зон зүбөөр асуудаг. Демократиин хүгжэлөөн мүнөө үедэ шахтэрнүүдэй, бүһэлгэ хэхэнэй гэжэ аймагдаг һаань, худоо нютагта ондоо ха юм даа. Хэдэн мянгаад мал худөөгэй тэрэшоодта дэалгагданхай, тэдэнэй малаа хайша хэрэг хэжэрхиха аргагүй, һэшхэльнь зүбшөөхэгүй.

Дээрэ минии хэлэһэн гол шухала асуудалнуудай һаяы сагта шиидхэхэеэ нютагай промышленностиин предприятинүүдэй хүндэтэ хүтэлбэрилэгшэдтэ, Министрнүүдэй Соведтэ хандаха байнаб.

Хэйшээ бидэ шэглэхэбибди, ямар хүтэлбэрилэлгэниемнай удариданаб гэжэ юрын коммунистнууд, илангаяа наһатай зон асууна. Буряадай рескомой ажал ябуулгын Программа соо үнөөхил юрэнхы үгэнүүд олон, тодорхой хэрэгүүд үсөөн. Худөөгэй байдалые һайжаруулха тухай хэлэгдэһыень би дэмжэнэб. Зүгөөр энээн тухай олон удаан хэлэгдэдэг байгаа.

Кадрнуудые хэн бэлдэхэб?

Н. Н. НАЙДАНОВ, Буряадай агропромсоюзай түрүүлэгшэ:

— Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй дуталдахада колхоз, совхозууд зэмэтэй, тэдэниие тарааха хэрэгтэй гэһэншүүгээр зарим эрдэмтэд, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдшье бэшэдэг болонхой. Үнэндөө, эндэ хамтын ажахынууд зэмэтэй бэшэ, харин хүдөөгэй зониие газарһаань һалгаажа, өөһэдын мэдэхэ зөөригүй болгоһон гурим зэмэтэй.

Мүнөө дэлгүүрэй харилсаанда орохо хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байхада хүдөөдэ ажахы эрхилэлгын олон янзын гурим нэбтэрүүлхэ, колхоз, совхозууд соо кооператив, таряашадай ажахынуудые, арендна коллективүүдые, акционерна обществонуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Илангаяа ашаг олзо багатай, гарзатадаг ажахынуудай зөөри хэрэгсэлнүүдые гүрэнэй бэшэ болгожо, кооперативна, акционерна болон арендна эмхинүүдтэ үгөө һаа дээрэ.

Тэрэшэлэн хүдөөдэ хубиин ажахынуудые хүгжөөхэ, саад, огород эрхилэлгые үргэдхэхэ гээшэ хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайн болгохо арга нүхэсэл болоно. Гэбэшье хүдөө нютагуудай хүн зоной аяар 52 процентнь үхэр баринагүй, 43 процентнь гахайшье баринагүй ха юм. Айл бүхэнэй нэгэ үнеэ бэшэ, хоёр үнеэ, хэдэн гахай, олон шубуу барихынь тула тэдэниие али болохоор урмашуулха ёһотойбди. Тиигэбэл, хүдөөгэй зоной хубиин ажахынуудһаа адагынь 50—60 мянган тонно һүн, нилээд ехэ мяхан нэмэжэ абтаха һэн.

Энэ талаар Хурамхаанай районой Дэрээнэй сомоной Соведэй газар дээрэ оршодог Алла тосхонойхид һайн жэшээ харуулнэ. Эндэхи хубиин ажахынууд кооператив болоожо нэгэдээд, нёдондо 269 центнер мяха, 112 центнер һү гүрэндэ худалдаһан байна. Кооператив айлнуудай үбһэ, түлеэ бэлдэхэ, зөөхэдэнь, малаа адуулха газар олоходонь туһална. Эдэ бүгэдын ашаар гансахан жэл соо эндэхи айлнуудта үхэрһүүдэйнь тоо 25 процентээр, хонидойнь —13, гахайнуудайнь тоо 18 процентээр олошоруулагдаа.

Сашһань, хүдэлхэ кадрнуудай дуталдаһанһаа, тэдэнэй мэргэжэл шадабариин үшөө муушаг байһанһаа агропромышленна комплексын бүхы ажал хэрэгүүдэй түргэнөөр урагшаа ябаса гэдэргэ татагдана. Нэгэ иимэ жэшээ дурдая. һүүлэй 4—5 жэлдэ колхоз, совхозуудан хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй 70 процентнь һэлгэгдээ. Тэдэниие хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлхэдээ олонхи ушарта хэрэг ажалаа хэр мэдэхэб, ямар шадабаритайб гэжэ харангүй, анкетыень хараад лэ шиидхэдэг алдуунуудай хойшолон эндэ тобойсо харатдана. Хүтэлбэрилхы кадрнуудые хүдэлжэ шадабагүй гээд һэлгэжэл байхын орондо, тэдэниие һургаха, туһалха, дэмжэхэ хэрэгтэй бшуу. Шэнэ гуримаар хүдэлдэг болохо үедэ хүтэлбэрилэгшэдэй ходо һэлгэгдэжэ байгаа һаань, юумэмнай мүртэй урагшаа ябахагүй.

Худөө ажахын гол мэргэжэлэй хүдэлмэришэд — механизаторнууд, малшад, хонишод баһал дуталдадаг зандаа. Жэшээнь, мал ажалда аяар 1100 хүн дутана. Тэдэниие һургаха, мэргэжэл шадабариень дээшэлүүлхэ, ажалай, ажаһуудалайнь эрхэ байдалые һайн болгохо тодорхой гуримтай болохо ёһотойбди. Гэбэшье энэ талаар КПСС-эй реском, тэрэнэй аграрна таһаг эмхидхэхы үүргэеэ дүүргэнэгүй.

Энээнһээ уламжалан, партийна, советскэ болон ажахын органууд хүдөөгэй хүн зоной дунда эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри ябуулхын орондо, элдэб эсын концепци модель гэхэ мэтые зүбшэхэмнай гээд олон зүблөө, суглаануудые, хэдэн хоногой сессинүүдые үнгэргэжэ сагаа барадаг болоо. Энэ талаар КПСС-эй реском, республикын Верховно Совет, Министрнүүдэй Совет тиимэ һайн бэшэ жэшээ харуулдагынь харамтай. Мүн Агропромсоюзшье баһал энэ заншалһаа холо ошоногүй. Гадна республикын директивнэ органууд реформо болохые, хүтэлбэрилгын гуримай хубилгагдахые хүлеэгээд һууна. Тэрэн дээрэһээ анхандаа яһала бараг шадабаритай бэрхэ байһан кадрнууд һүүлэй үедэ бодото ажал хэрэгһээ таһаржа, үйлэдбэридэ бага бэшэ хохидол ушаруулагдана.

Эгээл энээнһээ республикын худөө ажахыда тохёолдоһон байдал сэхэ үндэһэтэй гэжэ хэлэхээр. Жэшээнь, мүнөө ажахынуудта һү һаали улам доошолжо байна, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэришье һайнаар ябуулагдаа гэхын аргагүй.

Хараа бодолоо элирхэйлхэ

В. В. КОЖАН, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УПС-эй парткомой секретарь:

БАМ-ай Буряадай участогта Ленинградһаа, Азербайджанһаа, Армениһээ, Украинаһаа, Белоруссиһаа болон ороной бусад нютагуудһаа ерэһэн зон ажаллана. Тиимэһээ эдэ республиканудта болоожо байһан элдэб үйлэ хэрэгүүд манай районой, ажалша коллективүүдэй ажабайдалда нүлөөлдэг байна. БАМ-ай баригдадаг дайралдаһан дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй социально-экономическа, ажаһуудалай асуудалнууд Северобайкальск хотын, районой һуурин тосхонуудай хүндэ байдалые улам орёо болгоно бшуу. Иимэ орёо хүндэ, партида улам доботолгын үедэ олон партийна эхин эмхинүүд өөрынгөө коллективүүдтэ үзүүлдэг үүргэ нүлөөгөө һуларуулаа. Тиин коммунистнууд партийна хүдэлмэридэ эдэбхигүй болоо, партиһаа гараха ушар олошоро. КПСС-эй XXVIII съездын эхилтэр районой партийна организацида 183 хүн партиһаа гараһан байгаа һаань, съездын һүүлээр 292 хүн КПСС-эй зэргэһээ гараха мэдүүлгэ үгөө. Гадна 200 гаран коммунист гэшүүнэй түлбэри түлэхээ болёо. Гэбэшье энэ хугасаа соо оройдоол 7 хүн коммунист болоһон байна.

Мүнөө Росси өөрынгөө экономическэ программа бэелүүлжэ эхилбэ. Теэд дэлгүүрэй экономикодо орохоодо, энэнь хүн бүхэнэй байдалда яажа нүлөөлхэб, республикын правительство социальна хамгаалалгын ямар программа зохёожо байнаб гэжэ республикын, Совет органууд тодо һонороор хэлэжэ шадахагүй байна. Дэлгүүртэ оролго хадаа хүн зоной ажаһуудалые һайжаруулха нэгэ арга нүхэсэл болоно. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараанай үнэ сэн гансал дээшэлүүлһэнэй бэшэ, мүн ажахы эрхилэлгые үндэһөөрнь хубилгаһанай, предприятинуудые ажалша коллективүүдтэ дамжуулан үгэһэнэй ашаар зоной ажаһуудал һайжаруулагдаха. Теэд эдэ бүгэдые хүнүүдтэ ойлгуулханьбэрхэтэй юм. Дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн орохо гол шэглэлнүүдые бэелүүлхэ онһон юундэ мүнөө болотор зохёогдоогүйб гэһэн асуудал тэдэнэр табина. Хүнүүдэй һубэлгэн бэрхээр ажахы эрхилхэ, зохёохы ёһоор хүдэлхэ, экономическа байдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаха эрхэ байдал байгуулха шухала. Түрүүшын ээлжээндэ иимэ юумэ хээгүй һаа, экономическа реформо бэелүүлэгдэхэгүй. Манай түүхэдэ иимэ жэшээнүүд бии гээшэ. Тиимэһээ тус конференци дээрэ энэ асуудалаар өөрынгөө хараа бодолоо элирхэйлхэ ёһотойбди.

Район дотор бии болоһон байдал элдэб политическэ, ниитын эмхинүүдтэй харилсан хүдэлхэ арга онһын партийна организациин бэдэрнэ. Ниитын эдэ эмхинүүдтэй хүдэлхэ комиссиин партиин райкомой бюро шүүдэнэ бүридхэн байгуулагдаа. Гэбэшье районой партийна организаци зайсуулхэ, коммунист-депутадуудые Соведһоо дүүдэжэ гаргаха зорилго табиһан элдэб хүсэнүүдтэй эрид шангаар тэмсэхэ шадабари тэдэнэртэ дутаадана. Эдэ эмхинүүдэй иимэ ябуулгануудые хүн зон дэмжэхэгүй, гэбэшье тэдэнэй уялгата хүдэлгэдэ һаяд ушаруулна бшуу.

Парти Совет хоёрой хоорондохи харилсаанда делегадуудай анхарал хандуулха хүсэлтэйб. Соведүүдэй партийна нүлөөнһөө гарахаар һэдэлгэнүүд хэгдэнэ. Депутат-коммунистнуудаар дамжуулан Соведэй хүдэлмэридэ нүлөө үзүүлэлгэ ехэ аша үрэгүй байна Зарим депутат-коммунистнууд Соведүүдэй районой социально-экономическа байдалые һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабааданагүй.

Партийна эхин эмхинүүдтэ эмхидхэлэй, методическа туһаламжа партиин реском муугаар хүргэнэ гэжэ районой конференци дээрэ шүүмжэлэл хэгдээ һэн. Мүнөө хүндэ хүшэр сагта иимэ туһаламжа манда тон хэрэгтэй болонхой. Рескомой бюрогой гэшүүд маанадта ерэхээ болинхой. Районой коммунистнуудтай, ажалша коллективүүдтэй съездын делегадууд уулзаагүй. Манай округһоо делегадаар һунгагдаһан нүхэр Малинников съездын һүүлээр райондомнай ерээгүй. Тиин делегадуудынай съезд дээрэ юу хээ гээшэб гэжэ коммунистнууд асууна.

Юрэл хайра хүлеэхэ аргагүйбди

Г. С. МИТАНОВ, Бүхэроссиин харахагүйшүүлэй бүлгэмэй һуралсал-үйлэдбэриин предприятиин партийна организациин секретарь: (сүлөө микрофоноор):

— Манай предприятида бэрхэшээлнүүд олон. Теэд эдэ бэрхэшээлнүүдыемнай, шиидхэгдээгүй асуудалнуудыемнай ойлгоошогүй, мэдээшэгүй болодог ушарнууд олон. Гүрэнэй предприятинуудта гү, али кооперативуудта арга шадалайнгаа зэргээр хүдэлжэ, ашатай туһатай байһайбди гэжэ сэдьхэдэгбди. Юуб гэбэл, олоной зүгһөө юрэл хайра хүлеэлгээр мүртэй юумэ түйлахагүйбди.

Улаан-Үдын горгүйсэдком 1989 ондо харахагүйшүүлэй бүлгэмые социальна ба соёлой талаар хангахаар шиидхэбэринүүдые абаа бэлэй. Теэд тэдэ шиидхэбэринүүд хэр бэелүүлэгдэнэб гэжэ мүртэй хинагданагүй.

Инвалидуудые гүрэнэй предприятинуудта хэзээдэшье ажалда абаха дурагүй. Манай һанамжаар, энэ асуудал ажалша коллективүүдэй хабаадалгатайгаар республиканска хэмжээндэ шиидхэгдэхэ ёһотой.

Предприяти хэр хангагданаб, инвалидууд ажалайнгаа газарта яажа хүргэгдэнэб гэжэ хэншье һонирходоггүй. Тиихэдэ оломнай гүрэнэй предприятинуудта хүдэлһэн байха. Тэдэниие тус предприятинуудай коллективүүд анхаралгүй орхихо ёһогүй.

Тэмсэхын орондо...

В. Б. БАЗАРОВ, Эб найрамдал хамгаалха совет фондын Буряадай комитедэй түрүүлэгшын орлогшо:

— Нүхэд, партийна хүдэлмэриин хоёр шухала асуудал дээрэ тогтохо һанаатайб. Эдэмни үзэл сурталай ба политическэ асуудалнууд болоно.

һаяхан үнгэрһэн Октябриин ойн баярай һайндэрэй хайшан гэжэ тэмдэглэгдэһэниие бидэ үшөө һанажа байһаарбди. Социализмда эсэргүү хүсэнүүд Октябриин хубисхалые Ленинэй толгойлһон ямар нэгэн буһалгаан шэнгеэр тооложо, Россин шуһата түүхэ иигэжэл эхилээ гэжэ номнодогынь шэнэ бэшэ, харин хуушарһан үгүүлэл ааб даа. Үнэн дээрэ Октябриин хубисхалай түүхэдэ шэнэ хуудаһа нээһэниинь үнэн зүб байдалаар батадхагданхай гээшэ. Зүгөөр иимэрхүү байдалай үедэ Октябриин заншалта һайндэрые тэмдэглэхэ гү, али үгы гү гэжэ Улаан-Үдэдэмнай дуулдаһаниинь эшхэбтэр байгаа.

Хэрбээ саашанхи совет түүхэдэ Сталинаар ба сталинщинаар Ленинэй политикын хазагайруулагдаһан байбал, парти эндэ сэхэ зэмэтэй бэшэ. Сталинай хэһэн хардалга гүрдэлгын үедэ партимнайл өөрөө эгээн түрүүн хэнһээшье ехээр зобоһон, эгээл эрхимүүдээ алдаһан байна бшуу. Партимнай эндэ зоболонһоо хүсэд гаража үрдөөгүйдөө, бүхы гэшүүдэйнгээ хахадһаа олониие дайнда алдаа һэмнай.

Иимэ парти мүнөө юундэ зэмэтэй болохо болоо юм?

Яахын аргагүй коммунизмда харша үзэлтэй зонууд республика соомнай бии болоо. Жэшээлхэдэ, БНЦ-гэй Геологиин институдай эрдэмтэ секретарь Сергей Алексеевич Тарноруцкий «Буряадай залуушуул» газетэдэ толилуулһан «Коммунистнууд тухай би юун гэжэ бододогбиб» гэжэ статья соогоо юун гэжэ бэшэнэ гээшэб? Хэдэн миллион коммунистнуудые, тэрэ тоодо Буряадай партийна организацииешье доройтуулна. Түрүүн коммунистнууд байһан Травкин, Собчак, Попов болон бусадһаа эдэнэр жэшээ абана гү? Тиихэдэ КПСС-тэй тэмсэл — гол зорилгомнай гэжэ соносхоһон «Демократическая Россия» гэжэ хүдэлөөн мүн лэ ойлгогдосогүйгөөр аашална.

Иимэ байдалда ороод байһан манайл парти ганса демократиин түлөө нэгэдэхые уряална. Тиин гэһэймнай, шэнэ түхэлэй демокрадууд хэмһээ хэтэржэ, демодиктатурада орожо байна. Тиихэдэнь бидэ яаха болонобибди.

Минии һанахада, оройтоошье һаа, бэеэ хамгаалхые оролдохо ёһотойбди. Тиигэхын орондо эдэбхи үүсхэлгүй болоожо байнабди. Политическэ тэмсэлдэ энэмнай шүүгдэжэ байһан хэрэг мүн.

(Үргэлжэлэлынь 2 дохи нюурта).

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТ ИТАЛИДА

Ноябриин 18-да СССР-эй Президент М. С. Горбачев албанай хэрэгээр Итали ошоһон байна. һүүлдэнь понедельнигтэ Парижда нээгдэхэ СБСЕ-гэй оронуудай правительствонуудай болон гүрэнүүдэй толгойлогшодой хүблөөндэ хабаадаха юм.

СССР-эй Президентскэ Соведэй гэшүүд Э. А. Шеварднадзе, Д. Т. Язов, В. И. Болдин гэгшэд М. С. Горбачевтой хамта ошоһон байна.

Аэродром дээрэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ А. И. Лукьянов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин орлогшо В. А. Ивашко, бусад тусхай тушаалтад СССР-эй Президентые үдэшэһэн байгаа.

(ТАСС).

М. С. ГОРБАЧЕВ РИМДЭ ЕРЭБЭ

Италиин хүтэлбэрилэгшэдэй уряалаар нэгэ үдэрэй болзоороор албанай хэрэгээр СССР-эй Президент М. С. Горбачев ноябриин 18-да Итали ерэһэн байна.

Хоёр ороной Гүрэнэй түгүүдээр шэмэглэгдэһэн ниислэл хотын Фьюмичино аэропортдо М. С. Горбачевые болон тэрэнэй үдэшэжэ ябаһан хүнүүдые Италиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Джулио Андреотти, бусад тусхай тушаалтад угтаба. СССР-һээ Италида байдаг элшэн сайд А. Л. Адамишин, мүн Италиһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ф. Саллео угтагшадай дунда байлсаба. Советскэ Союзай Гимн гүйсэдхэгдөө. М. С. Горбачев хүндэтэ харуулай урдуур гараба.

Аэропортһоо совет айлшан Президентскэ Квиринальска ордон тээшэ шэглэбэ. Эндэ уулзалгын баяр ёһолол болоо. Италиин Президент Франческо Коссига М. С. Горбачевые халуунаар амаршалаа. Квиринальска ордон дээрэ Италиин Республикын тугтай зэргэлээд СССР-эй Гүрэнэй туг үргэгдэнхэй байба.

Советскэ Союзай Президентын албанай хэрэгээр Итали ерэһэниинь онсо удха шанартай, «хүйтэн дайнай» дүүрэлгэтэй тэрэнь тудана гэжэ Римэй «Мессаджеро» тэмдэглэнэ.

Энэл үдэр М. С. Горбачев Ватиканай гүрэнэй толгойлогшо Папа Иоанн Павелтай уулзаһан байгаа.

СССР-эй Президентын Ватиканһаа бусаһанай һүүлдэ Квиринальска ордондо, Италиин гүрэнэй толгойлогшын кабинедтэ М. С. Горбачев Ф. Коссига хоёрой хөөрэлдөөн эхилһэн байгаа. Дж. Андреотти тэрэндэ хабаадалсаба. Удаань хөөрэлдөөнүүдтэ совет делегациин гэшүүд, Италиин зарим министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаба.

Италиин Республикын Президентын зүгһөө М. С. Горбачевой болон Р. М. Горбачевагай хүндэлэлдэ сайлага эмхидхэгдэбэ.

Удаань советскэ хүтэлбэрилэгшын болон Италиин правительствын толгойлогшо хоёрой хоорондохи хөөрэлдөөн һэргээгдэбэ.

Документнүүдтэ гар табилгын ёһололдо совет ба италиин хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлэбэ.

Гар табилгын ёһолол дээрэ Италиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ СССР-эй Президент хоёр үгэ хэлэбэ.

Үдэшэ Квиринальска ордоной Кирасирнуудай залда М. С. Горбачевто уласхоорондын «Фьюджи» шан барюулалгын баяр ёһолол болобо. Италиин саг үргэлжэ хүдэлдэг «Фьюджи» жасын генеральна совет СССР-эй Президентдэ энэ шагнал олгоо юм. Нэрэтэй түрэтэй жюрин бүридэлдэ мэдээжэ политическэ болон ниитын ажал ябуулагшад, бизнесменүүд, эрдэмтэд, журналистнууд, соёлой түлөөлэгшэд ородог юм «Хүнэй эрхэнүүдые батадхахын түлөө тэмсэлдэ политическэ ба ниитын ажал ябуулгаараа үльгэр жэшээ болодог хүндэ» — совет хүтэлбэрилэгшэдэ энэ шан олгогдобо гэжэ тэмдэглэгдээ.

«Фьюджи» жасын генеральна соведэй секретарь Дж. Андреотти амаршалгын богони үгэ хэлэбэ.

Ф. Коссига М. С. Горбачевто шан барюулаа.

Баяр ёһололой тусхай хубиин дүүрэһэнэй һүүлээр «Венецианские солисты» ансамблиин багахан концерт харуулагдаба.

Үдэшэ Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Париж ошохоёо Римһээ мордобо. Аэродром дээрэ М. С. Горбачевые болон Р. М. Горбачевае Дж. Андреотти һамгантаяа, бусад тусхай тушаалтад үдэшөө.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси

ПРЕЗИДЕНТЫН ШУХАЛА ДУРАДХАЛНУУД

Ноябриин 17-до СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн байгаа.

Союзай хэлсээе түргөөр баталха шухала гэжэ М. С. Горбачев үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Гэбэшье энээнэй тулада орон соохи байдалые һайжаруулха талаар эрид шууд хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Гүрэнэй засагай байгууламжые хойшолуулангүй хубилгаха ба бэхижүүлхэ гээшэ гол шэглэл болоно. Энээнтэй хамта Президент хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые дурадхаһан байна. Тобшолон хэлэбэл, СССР-эй Федерациин Соведтэ шэнэ этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые олгохо. Энэ зургаан хадаа түбэй болон республиканудай хүсэлэл оролдолгонуудые тааралдуулха нүлөө ехэтэй байгууламжа болохо зэргэтэй. Президентын дурадхаһанай ёһоор, республиканууд хоорондын комитет Федерациин Соведэй хүдэлмэриин орган болоожо шадаха. Союзна республиканууды түлөөлһэн бэлэдхэл түгэс мэргэжэлтэд иимэ комитедтэ саг үргэлжэ хүдэлхэ һэн.

Иимэ комитедэй байгуулагдаа һаа, Президентскэ Соведые болюулха, Президентын дэргэдэ ороной аюулгүйе сахиха совет байгуулха, түбэй гүйсэдхэхэ засагые үндэһөөрнь хубилгажа, тэрэниие Президентдэ мэдэлтэй болгохо, мүн тэрэшэлэн кадрнуудай талаар хубилалтануудые хэхэ, гүйсэдхэхы засагай байгууламжаһаа хуушарһан зургаануудые болюулха, шэнэнүүдые байгуулха бологдохо гэжэ М. С. Горбачев хэлэбэ. Министрнүүдэй кабинедэй бүридэлдэ шэнэ, эдэбхи үүсхэлтэй, мүнөөнэй эрилтын ёһоор бодомжолдог хүдэлмэрилэгшэд орохо ёһотой. Вице-президент тухай асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй ха гэжэ М. С. Горбачев ажаглаба. Нютагай түйсэдхэхэ зургаануудай эшэг үрэтэй хүдэлмэри хангаха шухала шиидхэбэринүүд нэгэн доро баталан абтаха ёһотой. Союзай хэлсээ баталхые хүлеэжэ байнгүй, эдэ бүгэдые хэхэ ёһотой.

М. С. Горбачев бусадшье дурадхалнуудые оруулһан байгаа. Хуули гурим бэхижүүлхэ, манай ороной эрхэтэн бүхэнэй аюулгүй байдалые хамгаалха гээшэ тэдэнэй нэгэниинь болоно. Эдеэ хоолой асуудал нүгөөдэ шухала хэмжээн мүн. Шэнэ ургасын гаратар хүн зониие эдеэ хоолоор хангаха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые ойрын 10—14 үдэр соо яаралтайгаар хараалжа, дамжуулхыень Президент даалгаба.

Ороной байдалые лаб хангаха хэмжээнүүд тушаа Президент зааба. Эндэ түмэр замай транспорт ба элшэ хүсэн түрүүшын һуурида табигдана. Эдэ шухала һалбаринуудай таһалгаряагүй хүдэлмэри хангаха хэрэгтэй гэжэ онсолон заагдаһан байгаа.

Союзай хэлсээн тухай асуудалда Президент ехэ анхаралаа хандуулба. Союзые шэнэдхэжэ, сахин үлөөхэ гээшэ гол зорилго мүн гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Союзай хэлсээнэй проект гол түлэб бэлэн болгогдонхой, ойрын сагта республиканудай Верховно Соведүүдтэ эльгээгдэхэ ёһотой.

Армиин асуудалнуудта анхарал шангадхаха шухала гэжэ М. С. Горбачев тоолоно. Өөрынгөө зорилгые бэелүүлхэдэнь Армида туһалха хуулинуудые дары түргөөр баталан абаха гуйлтатайгаар Верховно Соведтэ үшөө дахин ханданаб гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Урагшаа эршэмтэйгээр дабшажа, бүгэдэ арадай урда табигдаһан зорилгонуудые түйлабал, манай ерээдүй хангагдаха гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ М. С. Горбачев хэлэбэ. Хэлэһэн дурадхалнуудыень дэмжэхыень Верховно Соведые Президент гуйһан байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй ТОГТООЛ

СССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ IV СЪЕЗД ЗАРЛАХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

СССР-эй Арадай депутадуудай IV съезд 1990 оной декабриин 17 до Москва хотодо зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль,
1990 оной ноябриин 17.

РСФСР-эй ДЭЭДЫН ЭКОНОМИЧЕСКА СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

РСФСР-эй Арадай депутадуудай I съездын шиидхэбэреэр байгуулагдаһан РСФСР-эй дээдын экономическа соведэй заседани болобо.

Гүрэнэй зөөриие үмсын болгохо асуудалнуудта элдэб хандасанууд, тэрэниие бэелүүлхэ бодото арга онһонууд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Мүн тэрэшэлэн РСФСР-эй Арадай депутадуудай II съездэ бэлдэлгэтэй холбоотой асуудалнууд хаража үзэгдөө.

КПСС-эй Буряадай республиканска организациин XXXV конференци

КОММУНИС ПАРТИИЕ ШЭНЭЛЭЛГЭ

(Эхинниинь 1-дэхи нюурта).

Республиканска парторганизацимнай үлүү һайн байдалтай бэшэ. Үзэл сурталай хүдэлмэриие үндэһөөрнь хубилган шэнэдхэхэ хэрэгтэй.

Партиин экономическа программада шиидхэгдээгүй асуудал олон. Партиин XXVIII съезд дээрэ абтаһан программа хуушараа. Мүнөө үеын байдалда дэлгүүртэ оронгүй байжа болохогүй. Буряадай дэлгүүрэй экономикодо оролгын программатай танилсаа һэм. Энэмнай кабинет соогуур мүн" дэлһэн документ лэ даа. Арад зоной нюур, тэрэнэй һанал бо" дол, дуран, али нэгыень шэлэжэ абаха вариантнууд тэндэ харагданагүй.

Энэ талаар би иигэжэ хэлэхэ байнаб: дэлгүүрэй хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэдөө, приватизаци гээшые хүсөөр хэхэгүй. Предприятинуудые энэ тэрэ хүндэ, зайгуул кооператорнуудта даб дээрэ худалдаһанай дэмы.

Манай республикын эрхэ байдалда холимол ажахынуудые байгуулаа һаа дээрэ бэшэ гү даа. Эндэл хамтын болон хүбиин гэһэн ойлгосонуудһай харилсаха зэргэтэй.

Колхозуудта болон совхозуудта гүрэнэйнгөө захил дүүргэһэн лэ хойнонь сүлөөтэ дэлгүүртэ гараха эрхэ олгохо.

Партимнай экономическа программаяа бэелүүлхэ аад лэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриһөө юундэ холодонобі? Энэ намда ойлгогдоногүй. Экономикынгоо унажа байһые парти хажуу тээһээ хаража байха гэжэ яаха юм. Партиин лэ нэрээр бүхы «нюдаргануудай» буухада, нүгөө таламнай «муудаха бүринь, манда һайн» гэжэ баярлана ха юм.

Эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүр мүнөөдэрэй гол асуудал болонхой. Эдеэ хоол алим бэ? Хэрбээ хилээмэн хүртэхэеэ болибол, тамхинтай жэшэлтэгүй бшуу. Эдеэ хоолой асуудалые гартаа абаха шухала. Арад зомнай үлэсхэлэн хооһон байнагүй юм бээ. Тиигэбэшье тэрэниие олохо, олзоборилхо аргануудынь ондо ондоо. Бүхы юумэмнай ямар нэгэн харза руу шэнгэһэндэл үгы болоно.

Партиин хэхэ юумэн ехэ байна. Арад зондоо дүтэлжэ, хамта зүбшэхэ хэрэгтэй. Тиигээ һаань, хэншье бидэниие зэмэлхэгүй.

Реском тухай юумэ хэлээгүйдэм хүлисэгты. Рескомой бюро тоосоото үе соо хангалтагүйгөөр хүдэлөө гэхэ байнаб. Шэнэ эрхэ байдалда реском удаанаар хубилна.

Национальна һэргээлтын түлөө

Д. О. ЭРДЫНЕЕВ, Буряадай арадай уран зохёолшо:

— Буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журналнуудай уншагшадай тоо үсөөржэ байна. «Буряадай залуушуул» газетэ хаагдаханъ. «Буряад Үнэн» газетын хэһэгүүд үсөөрнэ. Эндэ редакциин коллективэй өөһэдынь гэм зэмэ бии. Хэлэнэйнь мүр дахан оршуулгатай адли болонхой, бодолнуудынь оршуулагданагүй. Гэхэһээ гадна, тематическа шэглэлнүүд үгы, буряад хэлэнэй, соёлой талаар гол шухаг асуудалнууд харуулагданагүй, амяараа статьянууд лэ үгтэнэ.

Бидэ, үндэһэн зон газетын хуудаһануудта, телевидениин дамжуулгануудта дүрбэн асуудал шиидхэлгэ тушаа һанаата болоо һэмди: бүрин эрхэтэ байлга тухай, буряад хэлые гүрэнэй хэлэн болгохо тухай, 1937 ба 1958 онуудай указуудаар резолюци баталан абалга ба республикада хуушанайнь нэрые бусаалга тухай. Һүүлшын хоёр асуудал шиидхэлгэдэ депутадууд Цыремпиловэй, Гармаевай гэмээр һаад ушаруулагдаһан байна. Харин ямар тобшолол хүнүүд хэнэб гэбэл,ород депутадууд— олонхинь, буряад депутадууд —үсөөниинь тула иимэ юумэн болоно гэжэ һананаб. Эгээл иимэ ушарһаа яһатан хоорондын зүришэлдөөн боложо магад бшуу.

Үглөөдэр Бурят-Монголой национальна партиин съезд болохонь гэжэ дуулааб. Партиин ветеран тула минии парти өөрынгөө арадай зорилгонуудые шиидхэлгын түлөө оролдоһой гэжэ һананаб. Үгыл һаа, сэдьхэл зобооһон юумые ондоо партинуудта шиидхэхэ баатай болохобди.

Газараа таряашадта үнэгүйгөөр худалдаха

М. В. РЮТИН, КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь.

Тодорхой хэдэн дурадхал оруулха хүсэлэнтэйб. Хүтэлбэрилгын болон партийна хүдэлмэриие хангалгын байгууламжануудай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Нэгэдэхеэр, партиин шэнэ Уставай үндэһөөр бүхы документ, материалнуудые аппарат бэшэ, харин партийна комитедэй комиссинууд бэлдэхэ ёһотой. Минии ородог аграрна асуудалнуудай талаар комиссиин арга боломжонууд муугаар хэрэглэгдэдэг һэн. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын байгууламжые комиссиин заседани дээрэ хараһанай һүүлээр энээн тухай шиидхэбэри абтаагүй. Тиимэһээ мүнөө энэ байгууламжань зүндөө бүридүүлэгдэнэ. Таряашадта хабаатай ороной, Россин, республикын нэгэшье хуули тушаа һанамжаяа комисси элирхэйлээгүй. Эсэстэнь һунгамал органуудай орондо хүдэлмэриинэнь дүүргэдэг партийна аппарат бүхы шүүмжэлэлдэнь хүртэнэ.

Хоёрдохёор, рескомой аппарадай байгууламжые партийна хүдэлмэриин шэглэлнүүдээр бэшэ, харин хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци гэхэ мэтэшэлэн хүн зоной социальна бүлэгүүдээр бүридүүлхэ хэрэгтэй. Энээнэй урда тээ байһандал адли, үзэл сурталай таһаг хэрэггүй. Үзэл суртал гээшэмнай миил ойлгууламжын, нэбтэрүүлгын, гэгээрэлэй хүдэлмэри бэшэ, харин яагаад ажаһууха, ямар зорилго урдаа табижа бэелүүлхэ гэһэн удхатай ха юм. Үзэл сурталые имагтал интеллигенцитэй ябуулдаг хүдэлмэрээр, соёл, эрдэм һуралсалаар хизаарлажа болохогүй. Хүдэлмэришэдтэ, таряашадта үзэл суртал мүнөө тон хэрэгтэй болсод байна. Тиигээд эрхэлээрнь гурбан жэл соо хүдөө ажахын томо район соо секретарь байтараа үзэл сурталай талаар рескомой секретариие мүнөө хүрэтэр мэдэхэгүй хүм. Энэ гурбан жэл соо Лидия Чимитовна нэгэ дахин район соомнай ерэжэ, семинарта хабаадаа һэн. Тиимэһээ район соо юунэй боложо байһые тэрэ мэдэхэгүй, мүн тэндэ бэелүүлэгдэдэг политикада нүлөө үзүүлхэ аргагүй юм бээз. Энээндэ зэмэтэйшье бэшэл даа, хуушарһан байгууламжаһаа эдэ бүгэдэ гарана. Хүдөөдэ социально-экономическа анализ хэрэгтэй бэшэ аал? Тиимэһээ партийна хүдэлмэриие эмхидхэлгын таһаг эдэ бүхы шэглэлнүүдые нэгэдүүлжэ, хоорондонь таарулдуулха үялгатай.

Ноябриин 23-да нииты-политическэ эмхи—аграрна холбоо байгуулха конференци республикадамнай үнгэрхэнь. Энэ хэмжээ ябуулга хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын байгууламжые хубилгаха хэрэгтэй болоһониие гэршэлнэ. Энэ эмхи бидэнэй хүсэ хүрөөгүй үүргэнүүдые өөртөө абаашана ааб даа. Таряашад тухай бидэнэй саашадаашье энэ мэтээр «анхараа» һаамнай, ниитын-политическэ энэ эмхи парти боложо хубилха. Харин аграрна һалбарида нүлөө үзүүлхэ аргануудаа бидэ эсэслэн гээхэбди.

Аграрна холбоо байгуулгые би мүнөө дэмжэнэб. Хэнэй нүлөөлһэниинь бэшэ харин таряашадай социальна байдалай хубилһаниинь шухала бшуу. Хүдөөгэй хүгжэлтэдэ энэ холбооной багаханаарьшье хубияа оруулаа һаань, һайн. Хүдөөгэйхидэй асуудалнуудые бидэнэй шиидхэжэ шадахагүй байһанда, би, коммунист, эшэнэб. Хүдэлмэришэдэйшье дунда нүлөөмнай һула.

Манай хүндэтэ депутадууд зургаа шахуу жэл соо аграрна реформо тухай хөөрэлдэһөөр, харин хубилалта үзэгдэнэгүй. Үшөө жэл, хоёр жэл үнгэрхэдэ, юун болохоб? Үлэн хооһон зон революци хэхэ, энэнь зүбтэй. Иимэ байдалда орохогүйн тула газар тухай республиканска хуули хэрэгтэй, энэ талаар хуули дурадхаха үүсхэл партиин республиканска комитет гаргаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, олон янзын экономико, газар дээрэ ажахы эрхилхэ олон түхэл янзанууд гэхэ мэтын үгэнүүдэй саана юушье үгы ха юм. Столыпинай аграрна реформые һанажа үзэхөөр, таряашадта туһатай олон зүйлнүүд тэрээн соо байгаа ха юм. Фермерэй байдалые тодорхойлһон Америкын 1862 оной суута хуулиие баһа һанаад үзэел. XIX зуунай 60-аад онуудай Россидахи газарай реформо юундэ буруу һүрөөб гэбэл, газарые миил саг зуурын ашаглалгада үгөө ха юм. Эгээл мүнөөнэй саг зуурын арендаторнуудтал адли байдалтай байгаа. Тэрэ үедэ газараа таряашадта худалдахадаашье, хэды нугалжа, даашагүй үнэтэйгөөр худалдадаг һэн.

Газарые гансата, ёһын тэды хүнгэн үнэ сэнгээр худалдаха хэрэгтэй. Газар эзэлхэ үнэмшэлгэ гүрэнһөө абахадаа, таряашаниие хэншье газарһаа түрижэ гаргажа шадахагүй, республикамнайшье садхалач байха.

Колхоз, совхозуудые тарааха тухай мүнөө хэлэжэ огто болохогүй. Хэдэн арбаад жэл соо хүдөө ажахын материальна бааза, техникэ хёмтын ажахыда тааруугаар зохёогдоо ха юм.

Реформые юунһээ эхилхэб гэбэл, таряашан хадаа ниитын үйлэдбэридэ хабаадахаар һонирхол хүсэлэнтэй болохо ёһотой. Энэ талаар үйлэдбэридэ акционер боложо хабаадалга таарамжатай гэжэ һанагдана. Ашаг олзо байгуулдаг хүн тэрээнһээ өөрын хүбитэй байха ёһотой.

Иимэ реформые бэелүүлгэдэ партиин рескомой аграрна комисси ба таһаг гол үүргэ дүүргэхэ аргатай.

Залуу халаанда анхарал табиха

С. Б. Мантуров, БГПИ-гэй багша (сүлөө микрофон).

Мүнөөдэр республикын партийна организацида шухала үйлэ хэрэг боложо байна. Конференци дээрэ ямар шиидхэбэри абтанаб, тэрээнһээл республикымнай партийна организациин саашанхи хуби заяан дулдыдаха байна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Ендэр дээрэ үлгөөтэй байһан «Шэнэлэгдэһэн обществодо — шэнэлэгдэһэн КПСС» гэһэн уряае тон зүбөөр ойлгохо шухала. Юуб гэхэдэ, партийна аппарадта мүнөө үедэ боложо байгаа хубилалтанууд алишье талаһаа ехэ шүүмжэлэлдэ ороно.

Улаан-Үдын горкомой хүдэлмэрилэгшэ байһан хүм. Ушар иимэһээ партийна аппарадта боложо байгаа хубилалтануудые өөр дээрээ үзэһэн хүнүүдэй нэгэнби. Мүнөө үедэ манай партида боложо байгаа хубилалтанууд тухай һанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Мүнөө үедэ дээдэ һургуулиин багшаар хүдэлнэб. Партиин хүшэр байдалда ороһон энэ үедэ партийна хүдэлмэридэ хүдэлхэнь айхабтар хүшэр байһые онсолон хэлэхэ хүсэлтэйб.

Хубилган шэнэдхэлгын хоёрдохи болон гурбадахи жэлэй ябажа байха үедэ партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэн залуушуул өөртөө ямар нэгэн дээдэ шатын тушаал эзэлхын түлөө бэшэ, харин хубилган шэнэдхэлгэдэ өөрынгөө хубитые бодотоор оруулха эрмэлзэлтэй байгаа.

Партиин горкомой үгы болгогдоходо, илангаяа эдэбхи үүсхэлтэй залуу хүдэлмэрилэгшэд партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдээгүй үлэһэниинь харамтай. Үгы болгогдоһон горкомой хүдэлмэрилэгшэдэй диилэнхинь хахад жэлэй туршада ажал бэдэрээ, бүхы залуу наһаяа партиин хэрэгтэ зорюулһан 50—53 наһатай Крутова. Рыжук хоёрто мүнөөшье болотор ажал олдоогүй байһаар. Маниие ажалда абаһан горкомой нэгэдэхи секретарь П. А. Чукреевтэ гансата хэрэггүй болошообди. Харин энэ нүхэрнай А. А. Беляковой хүтэлбэрилгын үедэ тэрээнтэй нэгэ һанал бодолтой байдаг һаа, рескомой шэнэ секретариин үедэ «һалбарһан» зандаа.

Мүн бидэ горкомой нэгэдэхи секретарь байһан А. С. Кореневтэшье хэрэггүй болошообди. Энэ нүхэрнай хамта хүдэлдэг хүнүүдээ ажалда оруулха хүдэлмэриие эмхидхэхэ ёһотой байһан аад, усалда ороһон «онгосоһоо» нэн түрүүн эрье дээрэ гараа гэхэ гү, али мүнөө үедэ республикын индустриин манлай болохо ЛВРЗ-е хүтэлбэрилжэ байна.

Горкомой хүтэлбэрилэгшэдые ондоо ажалда оруулха хүдэлмэриһөө рескомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потаповай хажуу тээ байһаниинь ойлгохоор бэшэ. Нүхэр Потапов манда нэгэнтэ бэшэ найдуулгын үгэнүүдые хэлэһэн байха. Зүгөөр усадхагдаһан горкомой хүдэлмэрилэгшэдые ажалтай болгохо талаар ямаршье һэдэлгэ хээгүй байха юм.

Хүшэр байдалда ороһон манда партийна аха нүхэднэй туһаламжа үзүүлжэ, саашанхи харгыдамнай туһа хүргэхэ гэһэн найдалнай хооһон лэ үгэ байшоо. Зүгөөр партиин үнэн сэхэ хэрэгтэ бидэ мүнөөшье батаар этигэһэн зандаабди. Горкомой хоёрдохи секретарь байһан Р. Р. Хориноевагай хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө саашанхи хуби заяанай ямараар шиидхэгдэжэ байһаар һаналаа табидаг, шадаха соогоо хүн бүхэндэ туһа хүргэхэ эрмэлзэлтэй байһандань баяр хүргэхэ зэргэтэйб. Мүн энэ хэрэгтэ рескомой секретарь Л. Ч. Нимаева эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүн бүхэниие зүбөөр ойлгохо, саашанхи ажалдань туһа хүргэһэндэнь Лидия Чимитовнада үнэн зүрхэнэй баяр хүргэлтэй.

Хэнэйшье мэдэһээр партийна хүдэлмэридэ хоёр буряад эхэнэрнүүд — Р. Р. Хориноева, Л. Ч. Нимаева хоёр дэбжүүлэгдэһэн гээшэ. Өөрын бата бодомжотой байһандань эдэ нүхэдтэ ямар доболдолго хэгдэнэгүйб. Энэ харата хэрэгүүдые усадхахын тула эрэшүүлкоммунистнууд, ямар ажал ябуулаабта? Танай партийна үнэн сэхэ байлга, нэрэ хүндэтнай хаана орошооб?

Парти, тэрэнэй аппарат мүнөө үедэ шанга шүүмжэлэлгэдэ ороно. Энэ талаар господанууд кисловууд, новоселовууд, тарноруцкинар онсо шалгарна.

Партийна органуудта хүдэлжэ байһан залуу үетэн, Леонид Васильевич, танай ерэхые үнэн зүрхэнһөө хүсэдэг, хүлеэдэг һэн. Республикын партийна организацида болохо шэнэдхэлгые танай нэрэтэй холбодог байһан.

Рескомой аппарадта хуушанайхи мэтээр пенсионернууд үшөөл олон хүдэлнэ. Залуу эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд юрын лэ тушаалнуудта байһаар. Юундэб? Леонид Васильевич, та хэнтэй хүдэлхэбта? Хуушанай партийна хүдэлмэрилэгшэдэй социальна талые хамгаалха уялгатайбди. Халан абалгын хүдэлмэри заатагүй ябуулагдаха ёһотой гээд батаар этигэнэб.

Залуушуулай талаар бата үндэһэтэй политикын түлөөбди

Ц. Б. БАТУЕВ, РСФСР-эй ЛКСМ-эй Буряадай рескомой нэгэдэхи секретарь.

Мүнөөнэй конференци, тэрээндэ бэлэдхэл, тоосоото элидхэл урда жэлнүүдэйхиһээ илгаатай ааб даа. Гэбэшье хүлеэһэндэл, партийна ажабайдал эхин организацинуудта эдэбхижээгүй. Комсомолойхидол, актив ба пассив гэжэ хубаарһаар, элдэб шатын аппарадые партийна олониитэ шоо үзэһөөр. Энэ үбшэниие аргалха эмүүд гэбэл, союз доторой ажабайдалые демократизацилга, үгэ ба хэрэгэй нэгэдэл болоно. Мүн саашадаа байдалай яагаад хубилхые парти шэнжэлэн тодорхойлжо, уридшалһан алхамуудые хэжэ һураха ёһотой. Тиихын тула социальна тухайламжын ба шэнжэлэлэй таһаг хэрэгтэй.

Жэшээнь, үйлэдбэридэ партийна организацинуудай ябуулха хүдэлмэри тухай асуудал хурсаар табигдана. Үйлэдбэриһөө тэдэниие хуряахань тон буруу юм ааб даа, гэбэшье заатагүй тэрэл зандаа үлэхэ гэжэ оролдохонь баһашье зүб гэхээр бэшэ. Тиимэһээ юунэй болохые мүнөө тухайлжа, коммунистнуудые нэгэдүүлхэ, шэнэ түхэл янзанууд, газар газарай партийна клубууд тухай мүнөөнһөө бодомжолхоор болоо.

Ажал ябуулгын программа соо национальна асуудалай талаар партийна организацинуудай зорилгонуудта зарим тэды анхарал хандуулагдаашье һаа, нэгэ иимэ юумэ хэлэхэ һанаатайб. Юуб гэхэдэ, суута тэрэ митинг иимэ шанга шалгалтада КПСС-эй обкомой хүтэлбэриин бэлэн бэшэ байһые харуулаа. Эмхидхэлшэдтэнь ямар нэрэ үгтөөгүйб, аймшагтай ямар тухайламжанууд хэгдээгүйб даа! Харин үнэн бодото тухайламжые, төхёолдоһон байдалые тодорхойлон шэглүүлдэг хүсэнүүдые, хүн зоной һанал бодолнуудые бидэ мэдээгүйбди.

Нацинууд хоорондын харилсаанууудай талаар хурса асуудалнуудай үгы шэнги байһанда дан үлүүсэ гайхана, хүхинэ хэбди. Республикын бүрин эрхэтэ байдал тухай декларациин зүбшэн хэлсэлгэтэй, баталалгатай холбоотой асуудалнууд арадай депутадуудта табигдаагүй аал? Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ хэрэгтэ гансал һунгамал ба хүтэлбэрилхы бусад органуудта тэгшээр түлөөлэлгэ тухай һаналаа табиха бэшэ, харин национальна асуудалда комплексно, эрдэмэй үндэһэтэй программа хэрэгтэй.

Республиканска партийна организациин залуушуулай политика тухай хэлэхэдээ, мүнөө үедэ залуушуул урданайхиһаа тад ондоо юумэнүүдые эрхимээр сэгнэдэг болонхой гэжэ хараха ёһотойбди. Социалис үзэл бодолые залуу зоной миил 8—10 процентнь дэмжэнэ гэжэ асуултанууд гэршэлнэ. Залуушуулай юундэшье этигэхэгүй, бүхые муушалха, социальна талаараа эдэбхигүй байхадань олониитэ знээнтэй эбсэшэнхэй, энэнь һанаанда бүришье таагүй!

Тэрээнтэй хамта, нэгэ талаһаа, партиин нэрэ хүндын улам унажа байһаниинь, олон партинуудай бодотоор бии болоһониинь байдалые бүришье һужэрөөнэ. Нүгөө талаһаа, ВЛКСМ-һээ гадуур байдаг залуушуулай хүдэлөөнүүдые нэгэдүүлхэ һэдэлгэ хэгдэнэ. Эдэ хүдэлөөнүүд имагтал «Демократическа Россие» дэмжэжэ, коммунис үзэл бодолые һайшаадаггүй. Гэхэ зуура тэдэ материальна ямаршье бэрхэшээлтэй ушарнагүй.

Иимэ эрхэ байдалда залуушуулай социальна эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхэ онол аргануудые түргэнөөр олоһон ушарһаа саашанхи дабшалтамнай дулдыдаха. Тэдэ онол аргануд гэбэл, мэдээжэ — нютагай эрхэ байдалда тааруу залуушуулай политикые зохёохо ба нэбтэрүүлхэ ябадал болоно.

Энэ политикын гол зүйлнүүдэй нэгэниинь өөрын экономическа баазые хүгжөөхэ ябадал болоно.

Верховно Соведэй ерээдүйн сесси дээрэ Бага шадалтан тухай хуулиин зүбшэн хэлсэхэдэ, бидэ дэмжэлгэ эрихэбди.

Гансал өөһэдтөө таатай, тусгаар эрхэ байдал тогтоохо гэжэ оролдоно бэшэбди, харин һайса бодомжологдоһон, залуушуулай хүсэ шадалда тушэглэһэн политикын түлөөбди.

КПСС-эй, ЛКСМ-эй республиканска комитедүүдэй хамтын пленум энэ хүдэлмэриин эхи табиха ёһотой.

Зүрхөө хөөрэнгүйгөөр

А. В. КОВТУНОВ, Сэрэгэй алба хаагша.

Обществодол адляар, армида орео бэрхэшээлтэй үйлэ ябадалнууд һужэрнэ, социальна шахардуу байдал шангадана. Мүнөө үедэ армиие али бүхы аргаар политикада татажа оруулаад, элдэб тээһээ тэрэ доболдогдоно.

Өөһэдынгөө хуулинуудай Союзай хуулинуудһаа эрхим хүсэтэй гэжэ республикануудай соносхоһониинь бидэнэй һанаа зобооно, Союзай хуули ёһоной эрхим хүсэтэй байхые бидэ булта ойлгонобди.

Хуули буса бүридүүлгэнүүдые тарааха, буу зэбсэгые тушааха тухай Президентын Указ огто дүүргэгдээгүй. Засагай ба хүтэлбэрилгын элдэб зургаануудай зүгһөө сэрэгэй албатадай эрхэнүүдые эбдэхэ ябадал үргэлжэлһөөр. Хилын саанаһаа сэрэгүүдые түргэнөөр гаргаха гэһэн шиидхэбэри шэнэ бэрхэшээлнүүдые ушаруулаа.

Дээрэ заагдаһан һаад бэрхэшээлнүүдые сэрэгэй реформо усадхаха зорилготой. Тэрэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые хороолгоһоо эхилээд, партийно-политическэ хүдэлмэриин бүхы гүримые үндэһөөрнь хубилгаха асуудалнууд хүрэтэр тон харюусалгатай хэмжээ ябуулганудые элсүүлэнхэй. Энэ реформо эхилэнхэй, бүхы газарта тэрэ түсэбэй ёһоор бэелүүлэгдэнэгүй, һаад түбэгүүд үзэгдэнэ, бидэ тэдэниие ажаглажа, усадхахые оролдонобди.

Эдэ бүхы асуудалнууд тухай байгша оной ноябриин 13-да Москвада депутадууд — сэрэгэй алба хаагшадтай СССР-эй Президентын уулзалга дээрэ бүтэмжэтэй, дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоо. Бидэ булта ниитэ нэгэн зорилго, һанал хүсэл, бэрхэшээлтэйбди. Президенттэй болоһон тус уулзалга сэрэгэй реформын зорилгонуудые дары түргэнөөр тодорхойлолгодо туһалха гэжэ найданабди. Гэхэ зуура бидэ хүлеэгээд байна бэшэбди. Сэрэгэй командовани, политорганууд, партийна организацинууд шэнэ онол аргануудые, нөөсэнүүдые, арга боломжонуудые бэдэржэ, бэелүүлнэ.

Пацифизмын дэлгэржэ байһан эрхэ байдалда сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын, албанда татагдаһан залуушуулые бэлэдхэлгын асуудалнуудые шэнээр шиидхэнэбди. Энэ талаар манай республикын сэрэгэй комиссариадуудта дүй дүршэл бии. Эндэхи оборонно-спортивна лагерьнуудта олон залуушуул бэлэдхэл гарадаг. Оборонно-спортивна кружогууд, дайшалхы алдар солын таһалганууд, булангууд хүдэлдэг. Иимэ газарта армида элсүүлхэ ябадалые хангаха талаар булюу үрэ дүнгүүд туйлагдана. Имагтал һүүлшын хоёр жэлэй туршада республикын сэрэгэй комиссариадуудтай, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Тарбагатайн, Ивалгын районуудай партийна ба совет органуудтай хамта албанда татагдаһан залуушуултай сэрэгэй алба хаагшадай уулзалганууд үнгэргэгдөө.

Гэбэшье залуушуулые сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгэдэ албан тушаалай ёһоор хандаха ябадал үзэгдэнэ. Жэшээнь, РСФСР-эй Эрдэм һуралсалай министерствын «Залуушуулай албанда татагдахын урда тээхи бэлэдхэл тухай» 1990 оной захиралтаар залуушуулые сэрэгэй албанда бэлэдхэлгэ бодото дээрээ болюулагдаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгада арад зониие бэлдэхэ хэрэгтэ горитой хубилалтануудые оруулха хэрэгтэй. Уласхоорондын шахардуу байдалай һуларалга, сэрэгэй аюулай бага бололго зарим хүн зоной дунда, гол түлэб залуушуулай дунда зүрхөө хөөрэнги байдал тогтоогоо. Зайлашагүй сэрэгэй аюул тохёолдонхой гэжэ би айлгахаяа һананагүйб, гэбэшье арад зомнай ороноо хамгаалхаар бэлэн байха ёһотой. Энэ талаар арадай депутадуудай Соведүүд шухала үүргэ дүүргэхэ аргатай юм.

Эрид хубилалта хэрэгтэй

В. А. ИВАНОВ, РСФСР-эй Верховно Соведэй гэшүүн, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь.

Нүхэд коммунистнууд! Республикын партийна организациин хүдэлмэриие алишье талаһаань харуулһан шэнжэлэл элидхэл соо дуулабагүйб. Республикын ниитын-политическэ ажабайдалда боложо байгаа хубилалтануудта холын хараата ажаглалтанууд эндэ хэгдэбэгүй.

Партиин нэрэ хүндын бууралга нэгэдэхеэр, өөртөө хабаагүй асуудалнуудые али болохоор шиидхэлгэ, үгышье һаа, тэрэнэй бэелүүлгэдэ хамааралсалга, хэлэһэн үгэ хэрэг хоёрой хоорондохи алгасалга, абтаһан шиидхэбэринүүдэй бэелүүлгэ тон һула байһанһаа болоо.

Хоёрдохёор, районно партийна организацида уулзалганууд тон багаар үнгэргэгдэһэн ушарһаа коммунистнуудай секретарьнуудые, инспекторнуудые мэдэхэ, танихагүй ушарнууд захаһаа ушарна.

Мүнөө үеын хүшэр байдалда партийна хүдэлмэрилэгшэдэй хүн зонтой үгээ ойлголсолгын үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ шадаагүй һаа, политическэ манлайгаа алдахамнай дамжаггүй болоод байна.

Партиин реском райком хоёрой хоорондохи «саарһан» урасхалые тон бага болгохо талаар хойшолуулагдашагүй хэмжээ абахаар болоо. Энээниие усадхаагүй һаа, райкомой 6—7 хүдэлмэрилэгшэд коммунистнуудайнгаа дунда яагаад хүдэлмэрее эрхилхэ болоноб? Элдэб суглаа, зүблөөнүүдые, хэмһээ ехээр саарһа бэшэлгые эрид хороохо саг тулажа ерээ.

Хуушанайнгаа онол аргануудһаа хүсэд мултараагүйһөө уламжалан, парти, бидэ коммунистнууд ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри эрхилэлгээ мүнөө сагай эрилтэдэ хүргөөгүй байнабди гэжэ сэхыень хэлэхэ шухала. КПСС-эй XXVIII съезд дээрэ эрид хубилалтанууд болохо ёһотой гэһэн арадай найдал манан шэнгеэр дэгдээ. Энэл ушарһаа Михаил Сергеевич Горбачевой нэрэ хүндэ улам доошолһоор.

Зүүнэй элдэб талые баримталдаг хүсэнүүд али болохоор нэгэдэжэ, хубилган шэнэдхэлгын ёһо заншалнуудые үндэһөөрнь усадхаха тэмсэл эрид шууд ябуулжа захалба. Ушар иимэһээ партиин реском хубилган шэнэдхэлгын бодото хүсэнүүдые нэгэдхэжэ, политическэ демократи, дэлгүүрэй экономико, юумые байһан сооонь сэхэ хэлэхэ хэрэгые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар хэмжээ ябуулганудые дары эрхилхэ шухала. Экономикые дэлгүүртэ шэлжэн оруулха мүнөө үеын шухала хүдэлмэриие республиканска партийна организаци бэе дээрээ даажа абаха ёһотой. Энэл ушарһаа кадрнуудые бэлдэхэ, дүй дүршэл шэнжэлхэ хэрэгтэ республикынгаа түрүү үзэл бодолтой эрдэмтэдые, дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэдые үргэнөөр хабаадуулхын тула хойшолуулашагүй хэмжээ абаха болоод байна. Дэлгүүрэй экономикодо оролго хадаа хүн зониие ажаһуудалай эд бараагаар гүйсэд хангаха, экономикын мүнөө үеын байдалые эрид һайжаруулха ябуулгаһаа гадна, арадай үзэл бодолые һайн тээшэнь хубилгаха аргануудай нэгэн болохо зэргэтэй гээд мэдэрхэ хэрэгтэй. Дэлгүүрэй экономикодо ороһгын үедэ ажалшан хүнэй эрхые алишье талаһаань хамгаалха талаар коммунистнууд эдэбхитэйгээр хабаадаха, энэ хэрэгтэ ехэхэн хубитые оруулха болоно гээшэ.

«Дэлгүүрэй экономико — манай ерээдүй. Үйлэдбэриин журам һайжаруулгада дэлгүүрэй экономико онсо һуури эзэлхэ ёһотой гээд мэдээжэ. Тиимэһээ журам һайжаруулха бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ республикын коммунистнууд жэшээ харуулха болоно.

Һүүлэй табан жэлэй үедэ орон соо боложо байгаа хубилалтануудые республикын партийна эхин организацинууд хажуу тээһээ адаглажа байһаар. Али нэгэн коммунистын партиин гэшүүнһээ өөрынгөө дураар гараха ушар улам олошорно. Партиин зэргэһээ 2419 хүн гараһан, ойрын үедэ тэдэнэй тоо үшөө 3—4 мянгаар олошорхоор хараалагдана. Манай ажабайдалай улам муудажа байһые бидэ коммунистнууд юундэ хажуу талаар адаглан хараха болонобибди? Республикын коммунистнууд энэ талааршье ехэ дутагдалтай гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Манай орон соо бодото социализм байгуулагдаагүй байһан гэжэ мэдээжэ болобо. Албан зургаанай тала харалга хадаа орон соо бэелүүлэгдэжэ захалһан хубилган шэнэдхэлгын гол дайсанай нэгэн болоно. Хүн зониие эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха мүнөө үеын гол асуудал хүдөөгэй хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй, минiiшье һанал сэдьхэлые зобооһоор. Россин тосхонуудые саашадань хүгжөөхэ асуудалаар Россин ээлжээтэ бэшэ съездэдэ бэлдэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байна. Хэрбээ энэ съезд дээрэ бүтэмжэгүй, ажабайдалһаа холодоһон хооһон шиидхэбэринүүдэй абтабал юун бололтойб? Уридшалан хэлэхэншье хүшэр.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленум дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие хурданаар хүгжөөжэ, хүн зониие эдеэ хоолоор гүйсэд хангаха холын хараата шиидхэбэриһээ үрэ гарабагүй. Энэ асуудалаар 1990 он болотор абтаһан шиидхэбэринүүд мүн лэ саарһан дээрэ үлэнхэй.

Эдэ бүхы шухалын шухала шиидхэбэринүүд юундэ бэелүүлэгдэнэгүйб гэһэн асуудалда өөрын һанамжа хэлэхэ хүсэлтэйб.

Хүдөөгэй ажалшадай социальна асуудалнуудые гүйсэд шиидхээгүйһөөл.

Туйлаһан үрэ дүнгүүдһээ дулдыдаһан түсэб зохёолгоһоо. Үмсын ажахые үндэһөөрнь усадхаһанһаа.

Районуудай үйлэдбэрилһэн продукцияа буйлуулха арга боломжые эрид хориһонһоо, иигэжэ тэдэниие нюсэгэн үлөөжэ, хүдөөгэй бариилгые ашаг үрэгүйдэ тооложо усадхаһанһаа болоо гэжэ сэхэ хэлэхэ ушартайб.

Экономистнуудай тодсруулан элирүүлһэнэй ёһоор хүдөөһөө абтаһан продукциин аяар 30 процент хосорно гэжэ мэдээжэ болобо. Эдэ бүхы хубилалтануудые бодото дээрэнь бэелүүлһэн хүтэлбэрилэгшэд мүнөөшье болотор ямаршье харюусалгада хабаадуулагдаагүй байһан ушар олоной сэдьхэл бодолые ээлһэн зандаа.

Иимэ эрхэ байдалһаа мултаран гарахын тула юу хэлэхэб?

Нэн түрүүн хүдөөгэй ажалшадта ямар ажал эрхилхэ хэрэгтэйнь дүүрэн сүлөө үгэхэ. Тэдэнэй ажалда али болохо дэмжэлгэ туһаламжа хэрэгтэй.

Хоёрдохёор, район бүхэн үйлэдбэрилһэн продукцияа гүйсэд буйлуулха предприятинуудые түргэн сагта бодхоохо арга боломжо тэдээндэ олгохо.

Гурбадахяар, түсэбөөр үйлэдбэрилһэн бүхы продукциингаа 70 процентые гүрэндэ тушааха, үлэгшыень дэлгүүртэ гаргаха, Улаан-Үдэдэ фирменэ магазин нээхэ арга олгохо.

Дүрбэдэхеэр, таряашанай ажахынуудые байгуулжа байһан үедэ оптово наймаа эмхидхэхэ.

Табадахяар, Улаан-Үдэ городые овощ болон һүөөр гүйсэд хангаха ажахынуудые эмхидхэ...

Байгаали хамгаалха шухала

П. М. БАШКОВ, Железнодорожно районой 22-дохи гэр байрын управлениин партийна организациин секретарь (сүлөө микрофон).

Минии урда үгэ хэлэһэн уран зохёолшо хэблэлэй органууд (Байгал журнал, оршуулгын газетэнүүд — ред) хаагдахаяа байна гэжэ һануулба. Тэдэниие хаажа болохогүй. Парти өөрынгөө мэдэлэй хэблэлтэй байха зэргэтэй. Мүн хэблэлэй удха, шэнжые ондоо болгохо шухала.

Эндэ ерэжэ ябахадаа, электричкэ соо «Политическэ хөөрэлдөө эрхилэгшэ» гэһэн журнал уншабаб. Тэндэ мэдээжэ эрдэмтэ М. Шаргаевай Байгал далайн хуби заяан тухай статья намайе ехэтэ һонирхуулба. Энэ журнал мүн байгаали хамгаалга тухай бэшэдэг. Тэрэнь тон зүб.

Зүгөөр «Правда Бурятии» газетые абажа харабал, ондоогоор хандадаг. Би далайн десантда хабаадаһан хүм. Японой сэрэг бута сохиһоор 45 жэлэй...

Кабинедһээ захираад һүнгүйгөөр

Д. Н. ЦЫБЕНОВ, Захааминай районой Харацайн совхозой хонишон.

Би таанарта, республикын партийна конференциин делегадуудта Захааминай аймагай зонһоо амар мэндые хүргэнэб. Мүнөөдэрэй конференци республикын ажалшадай аша туһада нилээдгүй һайн нүлөө үзүүлхэ, партийна эхин организацинуудай гол үүргэ дээшэлүүлхэ бээз гээд найданаб.

Бидэ гэр бүлэтэеэ долоодохи жэлээ хонишоноор хүдэлжэ байнабди. Хоёр жэлэй урда тээ манай гэр бүлын коллектив ажахы доторoo арендын харилсаанда оруулагдаа юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо совхозоймнай бүхы малшад энэ аргаар ажалаа эрхилжэ, нэгэ хэды амжалташье туйлаһан байнабди.

100 эхэ хонин бүриһөө 100 шахуу хурьгадые хонишоднай абадаг болоо, нооһоной гарасашье дээшэлээ, мүн хурьгад гарза хоролтодо орохоёо болёо. Энээнһээ урда жэлнүүдтэ 100 эхэ хонинһоо оройдоол 60—70 хурьгадые абадаг байгаабди.

Мүнөө сагта ганса үйлэдбэри бэшэ, мүн хүн зоной ажабайдал ба ажаһуудалда гол анхаралаа партийна организацинууд хандуулха гэһэн эрилтэ табигдана. Энэ эрилтын бодотоор дүүргэгдээд байбал, ажалша хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэлэй дээшэлхэ байһаниинь мэдээжэ. Теэд бодото дээрээ КПСС-эй Захааминай райкомой болон Буряадай рескомой зүгһөө мүртэй хүдэлмэри ябуулагданагүй гээд манай эхин партийна организаци онсолон тэмдэглэнэ.

Ажалаа урагшань ябуулха һанаа бодолтой тула арендатор бүхэн өөһэдын трактор техникэтэй байха хүсэлтэй, теэд мүнөө үедэ энэ асуудал яажа...

Хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ

В. Т. КУЗОВЛЕВ, партиин болон ажалай ветеран (сүлөө микрофон).

Би Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой партийна организациин түлөөлэгшэ болоноб. Би делегат бэшэб, конференцидэ уригдажа ерэһэн байнаб.

ЛВРЗ-гэй парткомой секретариин үгэ хэлэһэнэй һүүлээр партиин ба республиканска партийна организациин нэрэ хүндые үргэхэ талаар тогтоол абтаха гэжэ найдал түрэһэн һаа, харин республикын агропромые хүтэлбэрилдэг Найдановай үгэ минии найдал һалгаажархиба.

Нүхэр Найданов коммунист байһан тула өөрынгөө хүдэлмэри тухай тоосохо ёһотой байгаа гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, манай ажабайдалай хүндэ хүшэр байһан ушар тэрэнэй нэрэтэй холбоотой ха юм.

Бодожо үзэел — нэгэ үнеэн литр хахад һү үгэжэ байха гэжэ юун гээшэб! Энэмнай ямаанай үгэдэгһөө бага болоно ха юм. Найданов энээниие өөрөөшье ойлгоһон байха ёһотой.

Хэрбээ зоной хара хүлһөөр олдоһон минеральна үтэгжүүлгэ адхажал, гээжэл байнабди, харин капуста Алтайн хизаарһаа зөөнэбди гэжэ Найдановай хэлэбэлнь, бидэ ямар програм...

Шэнэ кадрнуудые дэбжүүлхэ

Д. Д. ОЧИРОВ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай доцент.

Республиканска партийна организациин хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые рескомой хуушанай бүридэлдэ хабаатай гэжэ би тоолоноб.

КПСС-эй Буряадай республиканска организациин XXXV конференци

…ҮНӨӨ ҮЕЫН ШУХАЛА ЗОРИЛГО

дажа хэлэбэ: Дондоп Доржиевич, би партиин зэргэдэ 30 гаран жэлдэ ябанаб. Зүгөөр мүнөө партиhаа гараха хүсэлтэй болоод байнаб. Ягаад мэдүүлгэ бэшэлтэйб? Би хэлэбэб: — Юундэ гарахаяа hанабат, ямар шалтагаан бииб? Тэрэмни ойлгосотой, тодо харюу үгэжэ шадаагүй hэн.

Партида боложо байhан үйлэ хэрэгүүдые хабарай эхиндэ суглараhан уhанай шууяантай жэшэжэ болохоор байна. Орон соомнай хабартаа хүүеhэн голнууд шэнги шууяан болоно. Тэрэ уhанай нюруу дээрэ элдэб хөөhэн, муухай зүйлнүүд суглардаг гээшэ. Зүгөөр хабарай үер удаан үргэлжэлхэгүй. Хамаг юумэн hууриияа олохо байха.

Нэгэ үдэрэй партинууд удаан тэсэхэгүй, харгы замhаа зайлаха зэргэтэй. Эдэ партинууд коммунис партитай адли зэргэсэжэ шадаха юм аал?

Бэеэ шиидхэжэ, хүн зоной дунда гарахаар саг тулаа. Ходол бэеэ хамгаалгын политика ябуулжа байhанай хэрэггүй. Мүнөө бидэнэр иимэрхүү байдалда ороод байнабди.

Мэргэжэл ехэтэй, бэрхэ партийна хүдэлмэрилэгшэд ажал ябуулгаа болюулаа. Хэн тэдэниие халаха аргатайб?

Би үсэглэлдэр нүхэр Кудрявцевтай (РСФСР-эй Компартиин ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ—рéд.) хөөрэлдэхэдөө, Верховно Совет юундэ иимэ hулаар хүдэлмэрилнэб гэжэ асуухадам, тэрэниие hайнаар хүдэлгэхэ механизм үшөө байгуулагдаагүй гэжэ харюусаба.

Минии hанахада, дээрэhээ доошоо бүхы кадрнуудта хандалгаа ондоо болгохо ёhотойбди. Манай партиие хүтэлбэрилхөөр бэрхэ, шадабаритай хүнүүдые табиха зэргэтэйбди.

харагдаа» гэжэ элидхэл соо хэлэгдэнэ. Эндэ ямар хүнүүд бэ гэжэ тодорхойлхо байгаа.

Соведүүдтэ хүдэлдэг коммунистнуудай хүдэлмэри харуулхын тула областной партийна организациин hунгалтын үеын программа хэр бэелүүлэгдэнэб гэжэ шэнжэлхээр байгаа ха. Тус программын зарим зүйлнүүдые республиканска партийна организациин ажал ябуулгын программатай жэшэжэ, хубилгахаар. Жэшээлхэдэ, hунгалтын программа соо иигэжэ бэшээтэй: 2—3 жэлэй туршада hаамхай үнеэдэй тоо 100 мянган толгой хүрэтэр олошоруулха, үнеэн бүриhөө 2700 килограммhаа доошо бэшэ hү hааха. Республиканска парторганизациин ажал ябуулгын программа соо энэ дүн 1995 оной эсэс багаар түйлагдахаар хараалагданхай.

КПСС-эй Буряадай республиканска организациин ажал ябуулгын программын проект тушаа иимэ ажаглалта, дурадхалнууд байна: программа соо бэшэгдэhэн зарим юумэнүүд табан жэлэй туршада дүүргэгдэхээр хараалагдаа. Эдэ болзорнуудые нэгэ хоёр жэлэй болгобол, хинан шалгахада hайн байха hэн. Гэр байраар хангалгын асуудал мүнөө орёо болонхой. «Жэл бүри 500 мянга гаран дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада тушаагдана. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 1,5 дахин ехэ гээшэ. Гэбэшье гэр байра абаха дуратайшуулай ээлжээн бага болоогүй» гэжэ элидхэл соо хэлэгдэбэ. Юундэ бага болоогүйб гэжэ шэнжэлхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ «гэр байра барилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ» гэhэн пункт программада нэмэлтэ үгэбэгүй.

Хубиин гэр байра барилга дээрэ тохёолдоhон байдал бидэнэрэй hанаа зобоохо ёhотой. Үнгэрhэн хоёр жэлдэ Улаан-Үдэдэ оройдоол 60 гэр баригдаhан байна.

Республиканска парторганизациин программа элдэб документнүүдhээ буулгажа бэшэгдээ. Өөрынгөө программа зохёолгодо харюусалгатайгаар хандаха байгаа.

риманиинь кооперативуудта шэглэн оробо.

Кадрова асуудал тон шухаг. Иланхаяа дэлгүүрэй экономикын эхин hууриин табигдаад байхада, дүй дүршэлтэй, мэдэсэ ехэтэй хүнүүд дуталдана. Рескомой шэнэ бүридэл, тэрэнэй социально-экономическа ба аграрна таhагууд түрүүшын ээлжээндэ кадрнуудые hургаха, бэлдэхэ асуудалда анхарха ёhотой.

хаhаа үзэгдэнэ. Эдеэ хоолой программа хаража үзэе. 1990 ондо орон доторнай энэ Программа бэелүүлэгдэхэ гэжэ ехэл шууяа татаа бэлэйбди. Харин 1991 оной гарахаяа байхада юун болоноб?.. Юуншье хэгдээгүй. Энээнэй түлөө хэн харюусаха болоноб, юундэ иимэ ехэ алдуу гаргагдааб?

Мүн лэ иимэ байдал байгаали хамгаалгада үзэгдэнэ.

Партиин шэнэлэлгэ эхилээбди. Партийна аппарадай хүдэлмэрилэгшэд үсөөрүүлэгдээ, ямар дүн гарааб? Зариманиинь ажалтай болоо, зариманиинь ажалгүй ябаhаар.

Бидэнэр юундэшьеб аппарадуудта эгээн түрүү бодолтой, хүдэлмэришэдтэй холбоотой, тэдэнэрэй дундаhаа гараhан хүнүүдые hунгаабди гэжэ hанадаг hэмди.

Теэд мүнөө болоходо, партийна аппарадта хүдэлхэеэ болиходоо, тэдэнэр юундэ заатагүй конторын гү, али аппаратна ажал бэдэрнэ гээшэб, ябашье хүдэлмэришэдэй зэргэдэ ороходо дурагүй юм.

Партиин горком, арадай хиналтын комитедүүд тараагдаа. Тэндэ хүдэлhэн хүнүүдэй нэгэниинь лэ үйлэдбэри дээрэ хүдэлнэ. Тэрэ хүн ехэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэ болонхой, бэшэниинь өөhэдынгөө хүсэлөөр ондоо ажалда оронхой. Ябашье тэдэнэй дунда зэргын салин хүлhэн сахигдаха байна ха юм.

Теэд мүнөө үйлэдбэри дээрэ бэрхэ, шадамар хүтэлбэрилэгшэд хэрэггүй бэшэ ха юм.

Байгаали хамгаалха тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. Улаан-Үдэ хотын Сэлэнгын баруун бэедэ 11 жэл соо уhа сэбэрлэлгын барилга хэгдээд, мүнөө жэлдэ дүүргэгдэжэ байна. Тэндэ энээниие хүтэлбэрилхэ хүн хэрэгтэй болонхой. Одоол партийна аппарадhаа хүниие үгэбэлтнай, хүдэлмэришэд ёhотой зүбөөр ойлгохо hэн.

…уудтэ hаалта хэхэгүй

ри олон, харин хүдөөгэйхид тэсэмгэй гэхэ гү, али ушар байдалые ойлгоно гээшэ аабза. Хэдыдэхи жэлээ республикын бага hууринуудые хүгжөөхэ тухай хэлсэнэ, шиидхэбэринүүдые абана гээшэбибди? Харин хубилалта болоногүй.

hүүлшын хоёр-гурбан жэл соо республикын хүтэлбэрилэгшэд, элдэб hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэд заха холын манай нютагуудаар ябаха сүлөөгүй хэбэртэй. Сесси гү, али hунгалтын урда тээхи тэмсэл, элдэб конференцинүүд, хубилалтанууд тэдэниие hаатуулна. Гэбэшье бидэ иланхаяа ажаhуудал хангадаг hалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдые ехээр хүлеэдэгбди. Ушар бүхэндэ асуудал шиидхэхын тула 300—400 километрэй саанаhаа Улаан-Үдэ ерэхэнь хүшэр байна. Жэшээнь, Хяагтын районой Хүдэриин талын хүн зоной Улаан-Үдэ хүрэтэр «Икарус» автобусоор hаадгүй ошожо байхын тула Буряадай транспортын управленидэ 3—4 дахин ерэхэ баатай бологдодог. «Икарус» дахин ерээгүй гэжэ үсэглэлдэр намда Улаан-Үдэдэ хонходоо.

hүүлэй үедэ парткомууд засагаа дамжуулан үгөө, харин Соведүүд тэрэниие абанагүй гэжэ хэлэдэг болонхой. Даншье тиимэ бэшэ юм ааб даа. Би гүйсэдкомой түрүүлэгшээр долоодохи жэлээ хүдэлнэб. Соведүүдэй хүдэлмэридэ үндэhэн хубилалтанууд болохо гэжэ найдаад, энэ зарлалда хүдэлхэ зүбшөөлөө үгөө hэм. Одоол дүүрэн засагтай болохо, өөhэдын мүнгэтэй, нөөсэтэй болохомнай, газараа ээлхэмнай, өөhэдөө барилга хэжэ, хүдөөдэхи hуудал байдалай асуудалнуудые өөhэдөө шиидхэхэбди гэжэ найдаа hэмди. Гэбэшье салин хүлhэнэй дээшэлhэнhээ, Соведэй байгууламжада хубилалта оруулhанhаа ондоо хубилгалта иланхаяа хүдөөдэхи Соведүүдтэ үзэгдэнэгүй.

Партийна организацинуудай манда туhалдагые мүнөөдөө харанагүйбди. Юрэдөө, Соведүүдтэ партийна бүлэгүүдэй, парторганизацинуудай дүүргэдэг хүдэлмэриин талаар ехэ маргалтада оронхойб. Партийнабэшэ депутадта орходоо, коммунист-депутадай ямаршье онсо үүргэтэй байха гэhэниие би огто ойлгоногүйб.

…ой программа хэрэгтэй

хүн партиhаа гараа. Энэмнай тус парторганизациин дүрбэнэй нэгэ хуби болоно. Хүтэлбэрилхы тушаалнуудые ээлдэг партиин гэшүүдэй албан хойрог ябадалые элишэлгэ байгша ондо «баян» байба. «Хүгжэнги социализмын хууляар» ажаhуужа hураhан зарим хүтэлбэрилэгшэдэй бэеэ сагааруулха hэдэлгэнүүд хүн зониие этигүүлнэгүй, ехэ уур сухалыень хүргэнэ бшуу.

Элидхэл тушаа. Коммунистнуудай өөhэдөө партиин нэрэ хүндые унагаагаагүй hаа, хэншье тэрэнэй нэрэ хүндые унагаажа шадахагүй гэжэ эндэ hануулхаар ха.

hунгагдамал органой хүдэлмэри элидхэл соо муугаар харуулагдаа. Юрэнхыдөө партиин рескомой тоосоон болоо. Зарим юумэнүүд тухай тодо hонороор хэлэгдэбэгүй. Жэшээлхэдэ, партиие үйлэдбэриhөө гаргаха hэдэлгэнүүдые зарим хүсэнүүд хэнэ гээд элидхэл дотор хэлэгдээ. Эндэ ямар хүсэнүүд бэ гэжэ тодоор хэлэгдэхэ ёhотой байгаа. «...Партийна организациhаа дулдыдадаггүй байhаараа зариман hайрхана, арадай депутадуудые hунгалтын үедэ энэнь иланхаяа элеэр

Удхань тодорхой бэшэ

А. П. ЕРОФТЕЕВ, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хэлхеэ холбооной дистанциин начальник:

— Хойто Байгалай партийна организаци Программаар үгэ хэлэхыем намда найдабари үзүүлбэ. Энэ программа тодорхой бэшэ, энэ янзаараа баталан абтаха ёhогүй гэжэ ойлгосотой.

Жэшээ болгон хоёрдохи бүлэгынь харая. «hаяын үедэ байдалаа тогтонижуулха» — гэнэ. Ямар үедэ? Жэлhээ, үдэрhөө, хоёр үдэрhөө? Саашань: «Арадай ажабайдалай хэмжээн». Ямар хэмжээн? Дундуурhаа доошоо, дундуурhаа дээшээ гү? Үгышье hаа: «Оролдосо, бүтээсэ ехэтэй ажалай үндэhөөр дээшэлүүлхэ...» Теэд хэды соо уряалаар дашуурха юмбибди, яахынь дабтанабибди? Мүнөө үедэ Буряадай республиканска организациин коммунистнуудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд гээд тус программые нэрлэе гэhэн дурадхал оруулнабди.

Саашань, бүлэгүүдэй hубарил. Иигэжэ хубилгахые дурадханабди. Республиканска партийна организацидахи мүнөөнэй байдал, КПСС-эй Соведүүдтэй ба ниитын бусад эмхинүүдтэй харилсаhгын ёhо гуримууд, удаань республикын политическэ ба экономическа байдалай сэгнэлтэ ба дэлгүүрэй харилсаануудта орохо талаар экономико тогтонижуулха тухай дурадхалнууд. hүүлшынхинь гэхэдэ, соёл hэргээлгын асуудалнууд. Эдэ бүхы табан бүлэг гол шэглэлнүүд соо үлэхэ.

Буряадай партийна организациин Россин партиин хубинь гэжэ текст соо хэлэгдэнэ. Теэд бидэ Россин партийна съездэдэ делегадуудые hунгаагүйбди. Конференцидэ hунгаа, захил үгөө hэмди. Эдэ бүгэдэhөө уламжалаа hаа, бидэ мүн лэ Буряадай Коммунис парти байгуулаад, республикын түрүүшын съезд үнгэргэжэ болохобди.

Тиимэhээ РСФСР-эй Компартиин учредительнэ съезд эрхэ түлөөлэлгэтэй бэшэ гэжэ тоолоод, Буряадай республиканска партийна организаци КПСС-эй хуби гэе.

Программанууд соогоо үнеэнhээ хэды зэргэ hү абаха, тэды шэнээн мяха абаха гэжэ бэшэхэеэ болиел. Энэмнай ажахын асуудал ха юм. Коммунистнууд ондоо зорилгонуудые табиха ёhотой.

Хангалтагүй гэжэ тоолохо

А. Д. КАРНЫШЕВ, Буряадай багшанарай институдай доцент:

— Мүнөө бидэ рескомой ямар бюродо сэгнэлтэ үгэнэбибди? Энээн тухай бодожо үзэхэ байгаа хабди. Л. В. Потаповай урда областной партийна организаци хүтэлбэрилhэн хүн эндэ ерэжэ, хүдэлмэринь, тэрэнэй хүтэлбэрилhэн бюро ямараар сэгнэгдэнэб гэжэ шагнаха байгаа. А. М. Беляковой үеын парторганизациин хүдэлмэриие хангалтагүй гэжэ тоолохо ёhотойбди. Тэрэ үеын олон лэ хүтэлбэрилэгшэдэй гэм зэмэ элирүүлэгдээ. Теэд эдэ кадрнуудые хэн шэлэн абааб? Түрүүшын ээлжээндэ обкомой бюро ааб даа.

Тодорхой нэрэ, обогууд мүнөө юундэ нэрлэгдэнэгүйб? Скрябиковые, тэрээнтэй адли хүнүүдые хэн шэлэн абааб? Иимэл зоной түлөө бидэ республикын хүн зоной урда улайха, сайха болоно ха юмбибди.

Конференциин хэр үнгэрhые газетэнүүдhээ уншаад, иимэ хүнүүдые шэлэhэн бюро тушаа юундэ юушье хэлэгдээгүйб гэхэ зон ушарха ёhотой.

Беляковые хамгаалагшад лэ найдабарида ородог байгаа. Нүхэр Кудрявцева энээн тухай хэдэн дахин хэлэгдэhэн байха.

Вандан Бадмаевич Коммунис партиие хамгаалжа, бидэ хүсэтэйбди, бидэ бүхэнүүдбди гэбэ. Гэбэшье тэрэ өөрыгөө таhа сохибо ха. Агитатор, публицистнүүд бидэндэ үгы, экономическа асуудалнуудые ойлгуулнагүйбди, дэлгэрүүлнэгүйбди. Тиихэдээ бидэ hулахан парти болоно гүбди?

Петр Александрович, секретариин тушаалда ороhон шалтагаантнай нэгэл гэжэ hананаб: зарим нүхэдэй ама hайса гэтэдэг байгаа ха юмта.

Партида би сэбэр hайхан хүсэлэнтэйгөөр орооб, залуу наhаяа бүхыдэнь зорюулааб. Тиимэhээ партиин түлөө hанаагаа зобоноб. Мүнөөшье залуу нүхэднай иимэ мэдэрэлтэй ха. Жэшээлбэл, минии шаби Семён Мантуров үгэ хэлээ, магад нэгэ тала барингяар хэлээ гү, гэбэшье энэмнай үнэн сэхэ хүн юм. Кадрнуудтай хүдэлмэри гуримгүй гэжэ тэрэ зүб зааба. Партиин горкомой инструктор, жэшээлбэл, архиин магазинай директор болонхой, ондоо ажал тэрээндэ олдоогүй. Теэд бусад зариманда олдонол ха юм. Республика дотор абаад харыт. Элдэбын бүлгэмүүд — хүүгэдэй фонд, бусадшье — хэн тэндэ hуунаб? Бултадаа пенсионернүүд. Тэдэндэ hуури олдоно, харин үзэл сурталай залуу хүдэлмэрилэгшэд ажалгүй зобоно.

Юрэдөөл кадрова хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон. Тиимэhээ би иимэ юумэ дурадханаб: рескомой бюрогой хүдэлмэриие хангалтагүй гэжэ тоолоод, май hараhаа hайн тээшээ хубилалтанууд болоо гэжэ тоолохо, хоёрдохёор гэбэл, шэнэ рескомой бүхы аппарат, бүхы гэшүүдыень рескомой пленумүүд дээрэ баталха гэжэ дурадханаб.

Хүтэлбэрилэгшэдтэ бэрхэтэй болоо

Б-М. Р. ОЧИРОВ, республикын хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин - техническэ управлениин начальник:

— Партиин республиканска комитет hүүлэй үедэ партийна организацинуудта зүбшэл заабари үгэжэ, абиртанги байдалhаа тэдэниие гаргана. Ниитын элдэб бүлэглэлнүүдтэй харилсаан тогтоогдоно.

Л. В. Потаповай эсэбэригүйгөөр хүдэлхэдэнь би ходо гайхагшаб. Партийна комитедүүдэй бусад хүдэлмэрилэгшэд эндэhээ бодото жэшээ абаха ёhотой байгаа. Теэд партиин XXVIII съездын hүүлээр партийна олон комитедүүд ажал ябуулгаяа удаанаар хубилган шэнэдхэнэ. Соведүүдтэ засагаа үгөөд, үйлэдбэриин зорилгонуудhаа бэеэ зайсуулна. Харин Соведүүдынь тодорхой хүдэлмэри ябуулнагүй. Нютагай засагай органуудай байгууламжа олонхидо ойлгосогүй, зарим Соведүүд зүблөөсуглаануудаар дашуурна.

Тоосоото-hунгалтын кампаниин урда олон нэгэдэхи секретарьнууд совет хүдэлмэридэ ороо. Эндэ амар амгалан гэжэ ойлгоод оробо хаш.

Элдэб бүлэглэл, байгууламжанууд бии боложо, Коммунис партиие дороможолон муушална. Бидэ коммунистнууд, олон партинуудай бии бололготой эбсээд, элдэб бүлэглэлнүүдэй бэхижэхыень адаглан харанабди. Тиихэ зуурамнай, эдэмнай партийна эхин организацинуудыемнай дайража байна бшуу. Зарим коммунистнуудай партиин зэргэhээ гаралган энэл шалтагаанhаа эхитэй.

Энээн тухай тоосоото элидхэл соо багаар хэлэгдээ. Минии hанамжаар, партиин реском, райкомууд эхин партийна организацинуудай нэрэ хүндэ бэхижүүлхээр бүхы хэмжээнүүдые абаха ёhотой.

Бидэ, ПТУС-ай коммунистнууд 11 городской организаци түлөөлнэбди, нэгэдэмэл партком байгуулха тухай асуудал үнинэй табинабди.

КПСС-эй Советскэ райкомдо би өөрөө бүридэлдэ байдагби. Нүхэр Грехов, Айдаев ажалша коллективүүдээр ябадагшье hаа, районой министерствэнүүд, управленинүүд, нэгэдэлнүүдтэ үсөөн хүрэдэг юм.

Аппаратчик, партократ, бюрократ гэжэ бидэнэрые, хүтэлбэрилэгшэдые hүүлэй үедэ нэрлэхэ дуратайшуул олон. Хэд, ямар хүтэлбэрилэгшэд үлүү бүлюу байдалтай, хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртэдэг юм гэжэ элирүүлхэдэ яаха юм. Хүтэлбэрилэгшэдые муудхаахадань, за-

Үгэ хэрэгтэй алгасаха ёhогүй

Л. Ч. НИМАЕВА, КПСС-эй рескомой секретарь.

Республикын үзэл сурталшадай хүдэлмэри дүнгүүдые асараа гээшэ гү? Хараалагдаhан олон юумэмнай бүтөөгүй юм ааб даа, гэбэшье хүршэ областьнуудташье жэшэхэдэ, манай республикада ниитын-политическэ hалалшье тогтууритай байдалай оршожо үргэлжэлhөөр байhанда үзэл сурталшадайшье хубита бии гэжэ тэмдэглэнгүй байхын аргагүй. Манай ниитын-политическэ түбүүд, үгэ буляалдаанай клубууд ондо ондоо hанал бодолтой хүнүүдэй хөөрэлдэдэг газарнууд болонхой.

Үзэл сурталай hуралсал шаhараараа хубилжа захаланхай, олониитын hанамжа шэнжэлдэг түб байгуулагдана. Республикын хүдөөгэй районуудта соёлой ба искусствын үдэрнүүд, спортын нааданууд заншалта болонхой. Москвада ород драмын театрай, Москва, Ленинградта оперо, баледэй театрай гастрольнуудай амжалтатайгаар үнгэрhэндэ бидэнэйшье хубита байха. Арадай эрдэм hуралсалай талаар республиканска совет байгуулагдажа, манай багшанарай зохёохы бүхы үүсхэлнүүдые халуунаар дэмжэнэ, hуралсалай бүхы эмхи зургаануудай хэрэгүүдтэ бодото нүлөө үзүүлдэг ниитын орган болохо ёhотой.

Республикын эрдэмтэдтэй хамта эрдэмэй-практическа 4 конференци үнгэрэгдэжэ, hургуулинуудта буряад хэлэ заалгые hайжаруулха программа зохёогдоод, тэрэнэй олон зүйлнүүдынь бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй.

Мүнөөдэр партиин республиканска комитет, тэрэнэй аппарадай үндэhэ hуурииe байгуулха ёhотойбди. Энээн дээрэhээ республиканска партийна организаци ямар гол зорилгонуудые табяаб, ямар гол ёhонуудта түшэглэхэб гэжэ Буряад ороной хүн зон тухайлха бшуу.

Тиимэhээ яаралгүйгөөр, бодомжогүйгөөр тон лэ таараха хүнүүдые hунгаха ёhотойбди. Тэдэ миил өөрынгөө ехэ hанаае хүсэлдүүлхын гү, али хубиингаа аша туhа хангахын түлөө hунгагдаха бэшэ, харин парти ба арадай үмэнэ өөрынгөө ехэ харюусалгые мэдэрхэ ушартай. Зүб шэлэлгэ хэгдэхэ ёhотой гэжэ hананам.

Гэхэ зуура минии hанаа зобооhон зүйлнүүд тухай хэлээгүйдэм аргагүй. Би обкомой, мүнөө рескомой аппарадта табан жэл соо хүдэлнэм. Энэ саг соо олон юумэ ойлгооб, шэнээр сэгнээб; ямаршье коллективтэ адляар, тон бэрхэ, ухаатай, сэбэр сэхэ хүнүүд, мүн хажуугаарнь эдэ үгэнүүдтэ яашье таарахагүй хүнүүд хүдэлдэг гэжэ мэдээб. Партаппарадай хүдэлмэридэ албан тушаалай, дээдэ шатада hүгэдэлгын ёhо заншалнууд үшөөл үзэгдэhэн зандаа гэжэ бидэниие эсэргүүсэгшэдэй хэлэдэгынь зарим тэды зүб юм байна гэжэ ойлгооб. Албан тушаалай эдэ ёhо заншалнуудай дабагдажа, партийна комитедүүдтэ залан сэхэ, нүхэр ёhоной, hайхан сэдьхэлэй харилсаануудай тогтохо хэрэгтэ манай партийна коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдhээ ехэ юумэн дулдыдана. Энээн тухай юундэ хэлэнэбиб гэхэдэ, үгэ дээрэ үнинэй буруушаагдаhан зарим үзэгдэл, заншалнууд hүүлэй үедэ бүри элиржэ байнхай. Жэшээнь, конференциин тус шатын бэлэдхэл үсөөн хүнэй хабаадалгатайгаар, далдаар хэгдээ гэхэ байнаб. Үсэглэлдэр түгэсхэлэй зүблөөн дээрэ бүхые эмхидхэлэй таhаг бусад таhагуудтай, комиссинууд тухай хэлэлтэшьегүй, зүбшэнгүйгөөр, шиидхээ гэжэ райкомууд, горкомуудай нэгэдэхи секретарьнар ойлгохо аргатай байгаа. Тусгаарлан хэлэхээ hананагүйб, гэбэшье үгэ дээрэ үргэн ехэ демократи гэжэ соносхогдоhон аад, үнэн дээрээ аппарадай нааданууд болоо. Юрэдөөл, нэгэ юумэ хэлээд, досоогоо ондоогоор бодоод, бодото дээрээ урдань дурсагшадаа тад харша юумэ хэжэ үргэлжэлhэн саргаал коммунистнууд нэрэ хүндэтэй байхагүй.

Тиимэhээ КПСС-эй рескомой секретариадые пленумэй шэлэгдэмэл гэшүүд бэшэ, харин конференциин бүхы делегадуудай хабаадалгатайгаар hунгаха дурадхал оруулнаб.

Үнгэрhэн хахад жэл соо олые үзөөб. Тиин намайе дэмжэhэн, хүшэр энэ сагые дабаха хэрэгтэ туhалhан hайн хүнүүдтэ, тон түрүүн партиин талаар минии нүхэдтэ, БИОН-ой коммунистнуудта, үндэр иимэ нэрэ зэргэ зүүхэ дүүрэн эрхэтэй дайнай ба ажалай ветерануудта баяр хүргэхэ дурамни хүрэнэ.

Бодото хэрэгээрээ харюулха

С. Д. АЮШЕЕВ, «Аха» кооперативай начальник.

Тоосоото элидхэл соо хэлэгдэhэн хүн зоной hанаа зобоомо баримтануудые Ахын районно партийна организациин делегадуудай зүгhөө дэмжэнэб.

Эдэ баримтанууд конференциин делегадуудай hанал бодолые дүүрэн ээлхэ, оронойнгоо экономикые бэрхэшээлhээ гаргаха хэрэгтэ нэн түрүүн республикын коммунистнуудай харюусалгые гүйсэд мэдэрхэ гээшэ мүнөө үеын дайшалхы зорилгонуудай нэгэн байhые мэдэрхэ зэргэтэйбди.

Манай орон соохи экономическа байдалай улам муудажа байhан үедэ конференцимнай үнгэржэ байна. Ушар иимэhээ бидэ делегадууд республикынгаа партийна организациин бэелүүлхэ хараа зорилгонуудые тодорхойлон абаха болонобди. Республикын партийна эхин организацинуудта, мүн коммунистнуудай бүтээжэ байhан ажал хэрэгтэ ушарhан дутагдалнуудта партийна сэхэ сэгнэлтэ үгэжэ, тэдэниие ойрын үедэ усадхаха гээшэ манай гол зорилгонуудай нэгэн болохо ёhотой.

Республикын экономическа, социальна хүгжэлтые болон хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ бэелүүлгын ябасада КПСС-эй реском политическэ ажал ябуулгынгаа түлөө харюусаха гээд hанагдана. hүүлэй үедэ буураhан нэрэ хүндэеэ тэхэрюулхын тула бидэ коммунистнууд тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалха, тэрэнэй дүүргэлтэдэ сэдьхэлэйнгээ оролдолго оруулха болонобди.

Тоосоото үедэ рескомой ажал ябуулгада шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон. Гэбэшье hүүлэй үедэ рескомой эмхидхэhэн дары хэмжээнүүдые хараада абажа, энэ үедэ тэрэнэй эмхидхэhэн ажалые хангалтатайда тоолохо гэhэн дурадхал оруулнаб.

Хүндэтэ делегадууд! Шэнээр hунгагдаhан рескомой хүтэлбэрилэгшэдтэ холо захын партийна организацинуудта саг үргэлжэ ошожо, партийна хүдэлмэри сагай эрилтээр эмхидхэхэ хэрэгтэмнай бодотоор туhалжа байхые бидэ ахынхид үшөө дахин хүсэнэбди.

Шэнээр hунгагдаhан КПСС-эй реском ба тэрэнэй бюро түрүүшынгээ үдэрhөө партийна эхин организацинуудта политическэ хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ бодото туhаламжа үзүүлхэhээ гадна, коммунист бүхэнтэй нюур нюураараа уулзажа, сэдьхэлэй хөөрэлдөө саг үргэлжэ эмхидхэжэ байха бээ гээд найданаб.

Дэлгүүрэй экономикодо оролгодо бэлдэлгэ хаа хаанагүй ябуулагдажа байна. Эндэ шиидхэгдээгүй, мэдэгдээшьегүй асуудалнууд олон. Республикын хойто болон манай Аха нютагай экономико бусад районуудhаа онсо илгаатай. Ушар иимэhээ манай ажабайдалые хараада абажа, республикын хойто районуудые дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оруулха тусхай хэмжээ ябуулгануудые абхуулха талаар КПСС-эй реском Верховно Соведэй урда табиха хэрэгтэй гээд hананаб.

Ахын ажалшад урдаа табиhан зорилгонуудаа бэелүүлхын тула хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Табан жэлэй хугасаада район соо 120 километр утатай харгы баригдаа, харин hүүлэй хоёр жэлэй туршада 150 бүлэ шэнэ гэрнүүдые толноhон, 2 дунда hургуули, хүүгэдэй 2 комбинат шэнээр баригдажа ашаглалгада тушаагдаhан, социальна болон үйлэдбэриин бусадшье байранууд бодхоогдоо. Манай ажал ябуулгада республикын хүтэлбэрилэгшэд ехэ туhа хүргэhэн байна гээд онсо тэмдэглэхэ шухала гээд мэдүүлнэб. Тэдэнэй дунда рескомой инспектор Уланов, Агропромсоюзай түрүүлэгшэ Найданов болон бусад харюусалгата нүхэд ороно.

Партиингаа нэрэ хүндые үргэе

Л. Д. ТКАЧЕНКО, «Бурятводоканал» үйлэдбэриин нэгэдэлэй директор:

Конференцидэ дурадхагдаhан элидхэл дотор мүнөөнэй байдал гүнзэгы hайнаар шэнжэлэгдээгүй гэжэ би тоолоноб. Эгээн шухалань юун бэ гэхэдэ, хэблэлдэ толилогдоhон гү, али дээдын партийна комитедүүдэй абаhан программые гол асуудалнуудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байhан тухай сэгнэлтэ үгтэбэгүй.

Минии hанахада, эдэ зорилгонууд ямар шалтагаанаар дүүргэгдэнэгүйб гэжэ тон сэхэ, үнэн зүб сэгнэлтэ үгөөгүй байбалнай, республиканска партийна организацимнай нэрэ хүндэ үргэгдэхэгүй гээшэ.

Ямаршье шэнэ уряануудаар хэрэгээ hайжаруулхын аргагүй. Хэн зэмэтэйб, ямар коллектив зэмэтэйб гэжэ сэхэ хэлэхэ ёhотойбди.

Мүнөө үедэ харюусалга hуларшоо, ажал хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандаха ябадал за-

Ямар ээзэд гээшэбибди?

В. И. БАЛУШКИН, арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районой Сагаан Нуурай сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ:

— Сагаан Нуур бүхы Алас Дурна зүгэй, республикын түлишын—энергетическэ бааза мүн. Эндэхи нүүрhэшэдэй байдал хүндэ хүшэр байhаар. Байдалнай hайжарха гэhэн бүхы найдалаа алданхай. Ямар ушарhаа? Союзна дүрбэн эмхи энэ барилга ябуулна. Эмхи гурим үгы. Республикын Верховно Соведэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларации октябрь hарада абтахадань, одоол баярлаа бэлэйбди. Юуб гэбэл, республика бүхы эрхэнүүдээ өөртөө абана, баялигаа өөрөө мэдэдэг болохонь гэжэ хэлэгдээ hэн шуу. Теэд бидэ энэ баялиг хиидэ hалгаанабди.

Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ, Гусиноозерскын ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээн манай бааза дээрэ баригдана. Түгнын нүүрhэндэ таарахаар тус предприятинуудай проектын табигдаhаншье hаа, энэ нүүрhэн миин лэ галдана, харин Эрхүүгэй областьhоо республика шулуун нүүрhэ асарна.

Эндэхи бүхы нөөсэ баялигуудай эзэн болобо гээшэбди. Тиимэhээ бүхы юумыемнай хэн хойшонь татана гээшэб гэhэн асуулта хэе. Территориально-барилгын «Бурятстрой» нэгэдэлые ударидагша коммунист Антонов, «Спецстроймеханизация» трестые толгойлдог коммунист Сокольников гэгшэд харюусалгаяа огто мартачхай.

Нёдондо түсэбөөр хараалагдаhан дүрбэн гэрэй нэгэниинь шье ашаглалгада тушаагдаагүй. Министрнүүдэй Соведтэ, обкомдо, Верховно Соведтэ коммунист Жигимонттой хөөрэлдэhэнэйнь удаа байдал хубилаа. Энэ жэлдэ гурбан гэр ашаглалгада тушаагдаба.

Шухаг энэ барилгада республикын хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал дахинаа хандуулха hанаатайгаар мүнөө үгэ хэлэбэб.

Нүхэд делегадууд, программа дотороо Буряадай ССР-эй шухаг ехэ барилгые хиналта доро абая гэhэн мүрнүүдые оруулая.

Бодото бэелэлээ олохо гү?

Б. Ц. БОРЖОНОВ, Буряадай хүдөө ажахын институдай парткомой секретарь:

Буряадай областной парторганизациин hунгалтын платформо соо арад зоной урда үгэhэн найдуулгачуудайнгаа түлөө тоосохоор болоо.

Хараад үзэе, юун хэгдээб, ямар дүн бииб?

1. Абтаhан шиидхэбэринүүдэй түлөө hунгагшадай урда харюусалгаяа гүйсэд мэдэрэгдээ гү?
2. Ажахын тоосоондо оролготой юун болооб, хүтэлбэрилгын туhатай экономическа онол арганууд бии болоо гү?
3. Байгаалиин баялигуудта хайхарамжагүй, хайша хэрэгээр хандалгаhаа арсагдаа гү?
4. Бултаниие адлидхалга усадхагдаа гү, социальна үнэн зүб байлга гэжэ юун бэ?
5. Ажабайдалай амин шухаг асуудалнуудые шиидхэлгэдэ арад зон хабаадана гү?
6. Үгэ ба хэрэгэй алгасалгүй байлгые хэн хангана б?
7. Депутадууд - коммунистнууд бүгэдэ арадай hанаа бодол элирхэйлнэ гү?
8. Республикаhаа гадуур гараhан депутадууд-коммунистнууд хэрэгтэй гү? (Басин, Беляков, Колиниченко)

Эндэhээ уламжалхада, республиканска партийна организациин ажал ябуулгын программа мүн лэ бодото бэелэлээ олохогүй ха гэжэ hэжэглэмээр. КПСС-эй рескомой бюродо болоhон уулзалгануудай нэгэндэ программаяа «минимум» ба «максимум» гэhэн гуримаар зохеон табия гэhэн дурадхал оруулаа hэм.

Дурадхалнууд:

1. Нэгэдэхи секретарьнарые хэдэн хүнhөө шэлэхэ гурим баримталха, тиихэ зуураа тэдэнэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор хизаарлаха, тэды наhанhаа дээшэ хүнүүдые энэ тушаалда hунгахагүй гэжэ тодорхойлхо.
2. Нэгэ хэды сагай үнгэрhэнэй удаа рескомой бүхы кадрнуудые партийна ондоо ажалда оруулха гү, али үйлэдбэрилгын ба хүтэлбэрилгын бусад hалбаринуудта түбхинүүлхэ.
3. Мэргэжэлэй талаар онсо шадабаритай, хүн талааршье бодомжотой хүнүүдые рескомой аппарадта абахаар кандидадуудай бүлэг эмхидхэхэ. Наhаниинь — 35—40. Эдэ кандидадуудhаа рескомой шэнэ бүридэл тодорхойлогдохо.
4. Партийна конференцинүүдэй хоорондо болоhон кадрова хубилалтанууд тухай олондо мэдээсэлнүүдые дамжуулдаг хэрэгсэлнүүд соо гүйсэд харуулжа байха, юрын коммунистнуудай ба партиин ветерануудай хабаадалгатайгаар кадрова комисси байгуулха шухала.

Рескомой лекторскэ бүлэгые дахинаа эмхидхэхэ, лекторскэ бүлэгые саарhанай ба канцеляриин хүдэлмэриhөө сүлөөлхэ, сэхэ уялгаарнь хэрэглэхэ.

Хэмжээнүүд дары абтахаар болоол

В. Г. НИКОЛАЕВ, Буряадай ССР-эй Соёлой министерствын эрдэмэй методическа республиканска түбэй директор:

Соёлой ба искусствын хүгжэлтын асуудалнууд тушаа хэлэхэеэ hанаа hэм. Нэн түрүүн республикын Верховно Соведтэ, правительствада хүдэлдэг коммунистнуудта хандахаяа hананаб. Ород драмын ба оперно театрнуудай коллективүүдэй Москва хотодо хэhэн тоосоонууд хадаа бидэнэй зарим тэды амжалтатай байhаниие гэршэлээ. Гэбэшье мүнөө үедэ манай соёл доройтонги байдалтай. Азиин арадуудай искусствын дабтагдашагүй, сэнтэй бүтээлнүүд хосоржо байна. Хадагалха газаргүй дээрэhээ хэдэн мянган номууд хэрэглэлгэhээ гаргагдажа байха юм. Соёлой ордонууд, байшангууд тон хүндэ хүшэр байдалда оронхой. Оперно театрта өөрын режиссер, дирижер, национальна баледүүдые табиха балетмейстер үгы. Зэргэлээд байhан концертнэ эмхидэ, «Байгал» ансамбльда уран hайханай талаар хүтэлбэрилэгшэ гэжэ үгы. Балетмейстернүүд, хүгжэмшэд дуталдана. Иигээд тоолохо болоо hаа, үни удаан сагта үргэлжэлүүлжэ болохо байна бшуу. Иимэ доройтонги байдалhаа гарахын тула соёлой хүдэлмэрилэгшэд оролдолго гаргана, теэд таанадай туhаламжагүйгөөр юумэнэй бүтэжэ үгэхэнь хүндэ. Нэн түрүүн соёлые хүгжөөхэ талаар мүнгэ зөөриин хэмжээе дээшэлүүлхые республикын бюджедтэ хараалагдаха ёhотой. Мүнөөнэй үеын эрилтэдэ харюусамаар соёлой ордонуудые, байшангуудые, библиотекэнүүдые барилгада нютагай Соведүүд анхаралаа ехээр хандуулха зэргэтэй.

Мүнөө үедэ Савва Морозов болон бусад ородой меценадууд тухай хэлсэдэг болонхой. Иимэ зон буряадуудай дундашье байhан байха. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ үүргэ дүүргэдэг байхыень бидэ гүйнабди. Оперно театрай дуушадай уласхоорондын конкурснуудта хабаадаха арга боломжотой байхынь тулада арбан мянган түхэриг валютаар авиационно заводой директор Ю. Н. Кравцов үгэбэ гээд би hаяхан дуулаа hэм. Иимэ ябуулгануудые бидэ hайшаанабди.

Кадрнуудай дуталдадаг дээрэhээ соёлдоо хохидол үзүүлэгдэнэ. hанаа сэдьхэлэй арюун зүб ябадалтай хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ соёлой эмхинүүд, hургуулинууд хубитаяа үшөөл багаар оруулна.

Харюусалгаяа гүйсэд мэдэрхэ

И. С. ГАРМАЕВ, «Запбамстроймеханизация» трестын онцо hожоруулагдаhан 163-дахи колоннын захабарилагша:

— Рескомой шэнэ бүридэл харюусалгаяа гүйсэд мэдэрхэ аабза гэжэ найданабди. Тусхай болзор эдэнэртэ үгэжэ, ажал ябуулгаяа хэр эрхилхыень хараад үзэе.

ГАЛАЙ АЮУЛҺАА ҺЭРГЫЛЭЕ

Республикын хүдөө ажахын, үйлэдбэриин объектнүүд дээрэ, илангаяа нииитын малай үбэлжэлгын үедэ түймэр олоор дүжэрнэ гэжэ үнгэрһэн жэлнүүдэй дүнгүүд харуулна. Үнгэрһэн жэлдэ республикын хүдөө ажахын хэдэ хэдэн байрануудта 648 түймэрэй гал соробхилжо, 2 миллион түхэригэй гарза хохидол хэгдээ һэн. Зүгөөр эдэ бүгэдэһөө зүб тобшолол хэгдээгүй гэжэ хэлэхэ баатай болонобди.

Түймэрэй аюулһаа һэргылхэ талаар эрилтэнүүдые багаханаршье хазагайруулаа һаа, хойшолонгуудынь усадхаха гээшэ тон хүшэр болодогынь ойлгосотой.

1989—1990 онуудай туршада нииитын малай үбэлжэлгын үедэ түймэрэй аюулһаа һэргылхэ хиналтын һуладаһан дээрэһээ электро-түхеэрэлгэнүүдые, приборнуудые буруу ашаглаһанһаа боложо, хүдөө ажахын объектнүүд дээрэ болоһон түймэртэ 87 толгой эбэртэ бодо мал, 7 байшан шатажа, ажахынуудта 10 мянган түхэригэй гай гарза асарһан байха юм. Тиихэдэ эдэ байшангууд, түхеэрэлгэнүүдые заһабарилхын, һэргээн бодхоохын тула хэды мянган түхэриг гаргашалагдаа гээшэб?

1989 оной декабриин 13-да Хяагтын районой «Дружба» колхозой 80 толгой тугал, тугалнуудай байра дүрөө һэн. Байгша оной февралиин 19-дэ, Оронгын совхозой хүдэлмэришэн А. Ч-Д. Антуев «Д-271» түкэлэй котелой гал нюсоожо байһаар түймэр табижархиһан байгаа.

Республикын олонхи ажахынуудай хүдэлмэришэд болон хүтэлбэрилэгшэд түймэрэй аюулһаа һэргылхэ талаар асуудалнуудта анхаралаа тон багаар хандуулна, олонхи ушарта тушаалта нюурнууд өөһэдөө элдэбын дүримүүдые эбдэнэ. Түймэрэй аюулһаа хамгаалха хүдэлмэрилэгшэд тэдэндэ яла түлүүлнэ, зүгөөр энэньшье туһа болоногүй. Хүдөө ажахын объектнүүд дээрэ түймэрэй аюулһаа һэргылхэ талаар эрилтэнүүдтэ таарахагүй олон агрегадууд, түхеэрэлгэнүүд зогсоогдодог байна. Зүгөөр иимэ хэмжээ ябуулганууд бага һал мүртэй туһа асарнагүй. Юуб гэхэдэ, түймэрэй аюулһаа хамгаалха талаар хүдэлмэришэдэй ябан сасуу, эбдэрхэй түхеэрэлгэнүүд, пеэшэнгүй дахинаа хүдэлгэгдэжэ захалдаг байна.

Хэжэнгын районой малай олонхи байранууд соо электротүхеэрэлгэнүүд заһабарилагданагүй. Гадна гүрэнэй комиссиин, түймэрэй аюулһаа хамгаалха хүдэлмэрилэгшэдэй тусхай зүбшөөлгүйгөөр электротүхеэрэлгэнүүдые ашаглаха ушарнууд дайралдана. Ушхайтын Загаһатын, Чисаанын совхозуудта электроаппаратура хүдэлгэхэ түхеэрэлгэнүүдынь малай байрын газаа талада, үгышье һаа, тусхай һарабша соо табигданагүй. Тиихэдэ Михайловкын совхозой Дарбагайн хонидой байра соо электрокалорифер табигданхай. Загаһатын совхозой түбэй фермын тугалнуудай байра соо уһа халааха түхеэрэлгэ тодхогдонхой. Мүн Первомайскын болон Ородой совхозуудта малайнь байра соо малай орохо, гараха газартань тэжээлэй цех түхеэрэгдэнхэй байна. Мүн районой ажахынуудай эхэ хонидой нэгэшье отарада пеэшэнүүдынь заһабарилагдаагүй. Хөөрхын, Ородой, Михайловкын совхозуудта түймэр унтарааха техникэ, зэр зэмсэг тухай асуудал шиидхэгдээгүй, гадна жолоошод сүүдхэ сүүдхээрээ дежурланагүй. Ушхайтын совхоздо баригдаһан автогараж, гүрэнэй комиссида тушаагдангүйгөөр ашаглагдажа байнхай. Богонёор хэлэхэдэ, тус районой ажахынуудта түймэрэй аюулһаа һэргылхэ хүдэлмэри жэлһээ жэлдэ доройтоно. РАПО-гой ахалагша инженер К. Ш. Шоёновой хүтэлбэрилдэг түймэрэй-техническэ комисси эмхидхэлэй ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй гэхэдэ, алдуу болохогүй ха.

Мүн иимэрхүү ушарнууд Зэдын районой ажахынуудта үзэгдэнэ. Алцагай, Ториин совхозуудай, «60 лет Октября» колхозой малай байранууд түймэрэй аюулһаа һэргылхэ хэрэгтэ огто таарахагүйгөөр ашаглагдана. Дулаа үгэдэг түхеэрэлгэнүүдынь тусхай ханануудаар амяарлагдаагүй, түймэр унтарааха зэр зэмсэгүүд үгы, электро-утаһануудынь хуушаршанхай, малайнь тэжээл зайн гал дамжуулдаг лини доро сомоотой, бусад үүдэнүүдынь бүхөөр хадаатай. Иимэрхүү дутагдалнуудые тоолоо һаа, бүришье олон байха.

Дээрэ нэрлэгдэһэн хоёр районой ажахынуудай объектнүүд дээрэхи түймэрэй аюулһаа хамгаалха, һэргылхэ хүдэлмэри иимэ муугаар ябуулагдана гээшэ. Бусад районуудай ажахынууд нииитын малай үбэлжэлгын үедэ түймэрэй аюулһаа хамгаалха хүдэлмэридэ яажа хандана хаб? Бии байһан дутагдалнуудаа усадхахын тула дары хэмжээнүүдые абана ха гү гэһэн асуудал ээлүүдгүй түрэнэ.

А. АНДРЕЕВ,
Буряадай ССР-эй МВД-гэй түймэр сараха таһагай инженер.

Елена Игумнова Хяагта хотын уран һайханай-хүгжэмэй училищи дүүргэһэн жэлдээ соёлой ордондо хүдэлхэеэ ерээ һэн. Тэрэ гэхэһээ уламжалан Елена ордонойнгоо «Сибирячка» гэһэн хатар, дуунай бүлэгые хүтэлбэрилжэ ябана. Үнгэрөөд байһан үе соогоо тэрэ районойнгоо бүхы ажахы, предприяти, һуралсалай газарнуудаар ябажа, олон тоото концерт наада дэлгэнэ гээшэ. Елена Игумнова өөрөө ород арадай дуунуудые зэдэлүүлжэ, сугларагшадаа баясуулдаг, урмашуулдаг болонхой.

Байгша оной зун хотын соёлой ордон соо «Залуушуулай хонгёо хоолой» гэһэн конкурс үнгэргэгдэбэ. Эндэ Елена түрүү һуурида гаража, Румыни ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаа бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Елена Игумнова.

Е. СУРМАЧАЙ фототекст.

ТААНАДАА ХҮЛЕЭХЭБДИ...

ДОСААФ-ай республиканска комитет Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик» гэжэ соёлой ордоной хүдэлмэрилэгшэдтэй суг хамта сэрэгэй албанда мордохо залуушуулай үдэшэ үнгэргэбэ. Сугларагшадай диилэнхи олониинь республикын ДОСААФ-ай техническэ нэгэдэмэл һургуулида һуралсаһан.

Ордоной фойе соо сэрэгэй духовой оркестрэй ирагуу хүгжэм зэдэлнэ. Ендэр дээрэнь СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгүүдэй, СССР-эй ДОСААФ-ай үнгэ бүриин тугууд үргэгдэнхэй.

— Советскэ Союзай Герой И. В. Балдыновай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын техническэ һургуули дүүргэһэн үетэнөө Совет Армиин зэргэдэ үдэшэлгын үдэшые нээхыемнай зүбшөөгты!—гээд соёлой институдай студентнүүд Марина Кожевникова, Марина Мурзина хоёр соносхобо.

Баяр ёһололой үдэшые ДОСААФ-ай республиканска комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Ф. Мамонтов нээхэдээ, сэрэгэй албанда мордохоёо байһан залуушуулай хүндэтэ үүргэеэ нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ ерэхыень хүсэбэ. Удаань курсантнууд Саша Сластин, Саша Бутанов, Женя Ананков, Сергей Тимошенко, Олег Канчаев болон бусадта баяр баясхалан хүргэһэн бэшэг сугларагшадай альга ташалган доро барюулагдаба.

...Ендэр дээрэ Улаан-Үдын пионернүүдэй Ордонгой «Гюйс» гэжэ нэрэтэй сэрэгэй-патриотическа клубай эдир хүмүүжүүлэгдэгшэд һонирхолтой концерт наада дэлгэбэ. Эдэнэрэй удаа хотын албанай нохойнуудай клубай хүдэлмэрилэгшэд хани нүхэдэйнгөө юу хэжэ шадаха тухай сугларагшадта харуулжа, бултанай анхарал татана.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууд буурал сагаан толгойтой болоһон үбгэжөөлнүүд И. И. Пилипенко, В. П. Ольховатский гэгшэд һубарилдан ендэртэ гаража, хүбүүдээ үдэшэхэдөө, танай техническэ һургуулида һуража олоһон мэргэжэлтнай ехэл туһатай байха. Тэрэнээ улам саашань гүнзэгырүүлэн шудалжа, эрхим классай мэргэжэлтэд болонхой, тоонто нютагаа бусажа ерэхыетнай хүсэнэбди гэжэ тэдэнэр хүсэбэ.

Үдэшэлгын түгэсхэлдэ хүбүүдэй эхэ, эсэгэнэрэй зүгһөө Е. М. Сластина, республикын сэрэгэй комиссарые политическэ талаар орлогшо В. В. Богданов гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Ч-Д. БУДАЕВ.

Энэ һонирхолтой

АРАДАЙ ФИЛОСОФ ПОРФИРИЙ ИВАНОВ

Үнгэрэгшэ зунай эхин һара һэн. Тиихэдэ айхабтар халуун байгаа. Нэгэ иимэ үдэрэй тэнһээ хойшо нэгэ эхэнэр намда орожо ерэбэ. «Тайсаева гээшэб. Новосибирскдэ байдагби. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэнби. Эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүдые хэдэг хүм даа. Албанайнгаа хэрэгээр ерээд ябанаб. Зүгөөр энэ талаар гүйлтатай гү, али дурадхалтай бэшэб. Юрэл арадай философ Порфирий Корнеевич Ивановай һургаалда үнэн зүрхэнһөө шүтэдэг хүн гээшэб. Тиимэһээ энэ хүн тухай танда хөөрэжэ үгэхэмни. Магад уншагшадташье хөөрэжэ үгэхэ дуратай байха һэн гүт!»

Гэнтэ орожо ерэһэн тэрэ эхэнэр одоол олон һонирхолтой юумэн тухай намда хөөрэжэ үгэбэ. Тиигээд ябахынгаа урда багшынгаа хэлэһэн үгэнүүдые уншажа үгэбэ. «Би һаяар 85-тай болохомни,—гээд П. К. Иванов мэдүүлээ һэн. Элүүр энхэ ажаһуудалай замуудые бэдэрхэ хэрэгтэ тэрэнэйнгээ 50 жэлыень зорюулааб. Тиихэдээ байгаалиин элдэб шэнжые, илангаяа шэрүүн шэнжэнүүдые өөр дээрээ үдэр бүри туршажа үзэдэг байгааб. Өөрынгөө энэ талаар бии болоһон бүхы дүй дүршэлые манай залуушуулда, совет арадта дамжуулан үгэхөөр бэлэнби. Энэ хадаа тэдэнэртэ минии бэлэг болохо һэн...»

— Багшамни иигэжэ хэлэһэн юм. Ивановай аргануудые оройдоо хэдэн жэл соо хэрэглээд, намайе зобоодог байһан олон үбшэнһөө һалааб. Иигэжэ мэдүүлхэдээ, өөр дээрээ һайн нүлөөень мэдэрһэн хадаа хэлэнэб,— гэжэ нүхэр Тайсаева хэлээ бэлэй.

Би удаан бодожо үзөөб. Тиигэжэ П. К. Иванов тухай хөөрэжэ үгэхэ байна гэжэ шиидэбэб. Эндэ муу юумэниинь гэхэдэ, өөрөө тэрэниие хаража үзөөгүй байнаб. Юрэл зоной хөөрөөнүүдые, хэблэлэй материалнуудые хэрэглэбэб. Һонирхол татаа һаань, баярлаха байһамни эли ааб даа.

ХЭН ГЭЭШЭБ?

П. К. Ивановай (бурхан боложо, Паршек гэжэ нэрэтэй болохо юм гээд түрэхэ багтань айладхагдаа гэжэ шабинарынь мэдүүлнэ) ажабайдал 35 наһатай болоторнь, юрын лэ хүнэй ажабайдалдал адли байһан юм гэжэ хэлсэдэг. Луганск областиин Лутугинска районой Ореховкэ һууринда 1898 ондо Порфирий түрөө һэн. «Масаглалгын урда тээхи пятницада саһан соо түрэһэмни, минии ерээдүйн хуби заяанай зарлиг тэмдэг байһан юм,— гэжэ Порфирий Иванов хөөрэдэг байгаа.— Тиихэдэ минии арюун гэгээн газарни Чувилкын-гүбээ гээд заагдаа һэн. Тэндэ би хоёрдохиёо түрэхэ ёһотой болооб. Газар дээрэхи ажабайдалай мүнхэ жаргалай эхин эндэ табигдаһан юм».

Тон бага наһанһаа хойшо Порфирий Иванов байгаалитай нарин харилсаатай байгаа гэжэ шабинарынь ходо бэшэнэ. Юуб гэхэдэ, байгаалитай гансата нэгэдэхэ аргагүй бшуу. Харин П. К. Иванов тиигэжэ шадаа. Энэ нэгэдэлгын шалтагаанууд олон байгаа. Тиимэһээ зарим нэгэн тухайнь дурдахада болохо ааб даа.

Порфирий Корнеевич Ивановай «Байгаалиин туһаламжаар элүүржүүлгын системэ» хадаа уһаар арюудхалгада үндэһэлдэг юм. Сэбэр, тунгалаг уһанай туһаламжаар хэзээб даа алдаһан байгаали соохи һуурияа хүн оложо шадаха юм гэжэ Паршек (П. К. Иванов) хэлэдэг һэн ха. Тиимэһээ тунгалаг, һайн зандаа урдажа байһан горхонууд байгаалитай нэгэдэһэн зоной һулдэ болоно. Ерээдүй тухай хэлэхэдээ, Паршек иигэжэ мэдүүлээ: «Зоной энэ үнэн зүбые ойлгохо бүринь улам олон тунгалаг, һайхан горхонууд урдаха».

Зай, Порфирий Корнеевич Иванов юрын хүн шэнгеэр ажаһуужа байгаа. Тиихэдээ тэрэнэй ухаан бодол соо, зүрхэ сэдьхэл соо юунэй боложо байһаниие, ямар хубилалтануудай болоһониие хэн мэдэхэб даа? Юрэл нэгэтэ Порфирий Иванов эмшэлхэ шадабаритай болошоһоноо ойлгоо ха юм. Тэрэ үедэ шахта соо хүдэлдэг һэн. Иимэ хүндэ ажал хэжэ байһан зоной дунда элдэб аюул усал, гэмтэлгэ, гэнтэ харанхалан уналга али олон ушардаг байһан юм аабза. Теэд иимэ аюулда ороһон зондоо туһалха гэхэдэнь, сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь Паршегтэ этигээгүй. Хүсыень туршаха гэжэ 17 жэл соо сад үбшэндэ сохюулаад хэбтэһэн эхэнэртэ туһала гээд ябуулаа һэн ха.

Иимэ дурадхал оруулхадань, Порфирий ехэ бэлэдхэл хэбэ. Тиихэдээ тэрэ эхэнэрые заабол элүүр болгохоб гээд бүхы һанал бодолсо, дотоодынгоо хүсэ шадал энэ хэрэгтэ шэглүүлэн зальбараа һэн. Хэрбээ тэрэ эхэнэрэй унтариһаа бодоод, өөрөө, хэнэйшье туһаламжагүйгөөр ябаа һаань, би нюсэгэн хүлөөрөө саһан соогуур ходо ябадаг болохоб гэжэ Паршек тангариглаһан юм гэлсэдэг. 17 жэл соо хэбтэри байһан хүнэй бодохо гээшэдэнь этигэхын аргагүй байгаашье һаань, өөр соогоо гэнтэ мэдэрһэн хүсэеэ хэрэглэхэ гэжэ шиидэһэн юм.

Нэгэтэ үглөөгүүр эртэ тэрэ эхэнэрэй хүл дээрээ бодожо, хэдэн алхам хэхэдэнь, Паршек газаашаа гараад, оршон тойронхиһоо бэеэ—халхалдахамни, энэ хүсэмни улам бага болохо, тиимэһээ хубсаһанһаа бага багаар сүлөөрхэ ёһотойб гээд гэнтэ ойлгоһон юм гэжэ хэлсэдэг. Тиигээд нэн түрүүн хэзээдэшье гуталаа үмдэхэеэ болибо. Удаань малгайгаа абажа хаяба. Саашадаа бага багаар элдэб хубсаһаяа үмдэхэеэ боли болиһоор гансал дотор үмдэтэеэ үлөө бэлэй. Иигэжэ өөрыень бии болгоһон байгаалида: агаарта, уһанда, газарта бүхы бэеэ нээжэ үгэһэн байха юм.

«Энэ ябадални ехэ саг ээлээ. Минии урда нээгдэһэн үнэн юумэнэй зүб, туһатай байһаниие батадхан лаблахын, олониитэ зондо ойлгуулхын тулада иимэ юумэ хэһэн байнаб. Тиихэдээ урдань үзэгдөөгүй ябадалдаа алдуу гаргахагүйн тулада ехээр яараагүйб, тон болгоомжотойгоор хүдэлөөб, үнгэрхэдөө, ямар эдихэ юумэ хэрэглэһэнтээ алхам бүхэнөө тааралдуулааб. Иигэжэ хүнэй мүнхэ байлгын замда түрүүшын алхам хэһэн байнаб»,— гэжэ П. К. Иванов хэлэһэн байдаг.

Тиигэжэ хоёр метр шахуу үндэр бэетэй ганса дотор үмдэтэй хүнэй тала дайдаар үбэлзунгүй ябахыень оршон тойронхи тосхон, һууринуудта ажаһуугшад ходо харадаг болоһон юм. Урдань нээгдэһэн замаар эсэс хүрэтэрнь дабшахын тулада тэрэ хүсэ шадалайнгаа һалатарнь, өөрыгөө нарижуулан һайжаруулха гэжэ оролдодог байгаа. Зүгөөр айхабтар түргэнөөр хүсэ шадалаа һэргээдэг һэн. Тиихэдэнь эхэ байгаалиинь: агаар, уһан, газар —туһалдаг байгаа юм ха.

Байгаалиин туһаламжаар элүүржүүлхэ хэрэгтээ горитой дүй дүршэлтэй болоходоо, энэ һургаалайнгаа бодото байгууламжа болон бүрилдэһые ойлгоходоо, Порфирий Корнеевич Иванов КПСС-эй XXV съездэдэ бэшэг эльгээжэ, зохёожо бии болгоһон элүүржүүлгынгээ байгууламжые арад зоной элүүр энхэ байлгын аша туһада хэрэглэхэ гээд дурадхаһан байха юм.

Тиигэжэ 1975 ондо Новошахтинска психиатрическа больницада оруулагдаһан байгаа. Тэндэ элдэб ааша гаргагдаһан байгаа гээд мүнөө элирээ. Порфирий Корнеевичэй бэедэ элдэб хорото бодосуудаар нүлөөлхые оролдоо. Тон тодоор элирһэнэй ёһоор хэниишье алаамаар хэмжээнэй мышьяк бэедэнь оруулһан байха юм. Оройдоо дулаасуулагдадаггүй таһалга соо уһа, эдихэ юумэ огто үгэнгүйгөөр хэдэн хоногой туршада шэрээдэнь уяад орхиһон байна. Иигэжэ 2 метр шахуу хүнэй шэгнүүр 48 килограмм хүрэтэрөө унаа бэлэй.

Энээнэй һүүлдэ үнэхөөрөө хэбтэри болошоһон Порфирий Ивановые гэртэнь абаашажа хаяһан юм. Заабол наһа барахa гэжэ һанаһан байгаа ха. Теэд эндүүрээ. Богонихон болзор соо тэрэ бүхы хүсэ шадалаа һэргээгээд, гурбадахи хоногтонь врачые уряа бэлэй. Саад соогуур амиды мэндэ болоод гүйжэ ябаһан Порфирий Корнеевичые хараад, энэ медик айхабтараар гайхаһан байха юм. Аяга сай сугтаа уужа һуухада, энэ хүнэй ажамидаралай хэды ехэ хүсэтэй, арга боломжотой байһанаарнь гайхан, ойлгожо ядан һуугаа һэн.

Манай ухаан бодолдо халташье таараагүй, манай мэдэсын газаа тээ гараһан бүхы юумэнүүдые бидэнэр бурхантай, шажантай холбодог гээшэбди. Порфирий Корнеевич Ивановшье иимэ хуби заяатай байшоо. Манай Багша, Паршек «бурхан» гэжэ шабинарынь тэрэниие нэрлэдэг.

Тиигэжэ П. К. Ивановай онсо шадабаритай болоһон тухай тэдэнэр хэлсэдэг. Тад ондоо хүн болоод ябана, юрэ бусын эди шэдитэ шадабаряар элдэб ой ухаанда орохын аргагүй ябадалнуудые гаргана гээд олон иимэ ушарнууд тухай зон хөөрэдэг. Иимэ хөөрэлдөөнүүдэй эгээл һонинуудынь, ой ухаанда таарашагүйнүүдынь замбуулинтай холбоотой.

Паршек замбуулинда гаража, һара дээрэ буугаад байһан американ астронавтнуудые, сэбэр замбуулин соогуур ниидэжэ ябаһан совет космонавтнуудые хараһан, золгоһон юм гэжэ Татаариин залуушуулай газетэ бэшэһэн байдаг. Зүгөөр энээндэ этигэхэ гээшэ хүндэ ааб даа.

Тэрэнэй наһа баралга тухай баһал элдэб яряан гарана. 85 хүрөөд ябахадаа, нэгэтэ иигэжэ хэлээ юм ха: «Зай, битнай энэ газар дээрэхи замаа түгэсхэжэ, хойто наһаяа эдлэхэмни». Таанадта өөрынгөө һургаал үлээбэб. Бурхан гээшэ байгаали соо, хүн бүхэн соо гээд ходо һанажа ябагты!»

Хуурсаг соо хэбтэһэн Порфирий Ивановай бэе амиды шэнги байгаа, үхэлэй һандаралда оройдоо абтаагүй гэжэ тиихэдэ байһан зон мэдүүлдэг. Оршон тойронхи байгаалиһаа эхитэй ехэ хүсэндэнь диилдэжэ, үхэл бэеыень амиды зандань үлөөгөө. Энэ хүсэлэйнь гол юун байгааб? Ток-магнито гээд Паршек өөрөө хэлэдэг һэн.

Порфирий Ивановай хоёрдохиёо түрэхэб гэһэн Чувилкын-гүбээ дээрэ тэрэ хүдөөлүүлэгдэнхэй. Эндэнь жэл бүри айхабтар олон зон сугларжа, түрэһэн үдэрыень тэмдэглэдэг. Һургаалиень улам саашань хүгжөөжэ байһан зон дүй дүршэлөөрөө хубаалдадаг.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
журналист.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

«ХОНЖОО НАЙМААШАДҺАА МАНИИЕ АБАРЫТ!»

Берлин хотодо хэблэгдэдэг газетын бэшэһэнэй ёһоор, һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада эндэ ёһотойл «граждан дайн болоо» юм. Майнцерштрассе үйлсэдэхи магазинуудай шэл томо сонхонууд тэһэлэгдээ, байрын гэрэй подъезднуудэй үүдэнүүд абтажа хаягдаа, автомашинанууд хүмэрюулэгдээ. Гэрэй барилгада хэрэглэгдэдэг түхеэрэлгэнүүдшье унагаагдаһан байна. Харгы дээрэхи тэмдэгүүд һуга татагдажа хаягдаа. Берлин хотын түб үйлсэнүүдэй нэгэн болохо Франкфуртер аллейдэ ёһотойл баррикаданууд бодхоогдоһон байха юм. Эндэ элдэб контейнернүүд, хуушан мебель, холодильнигууд, хуушан хабтагайнууд, элһэтэй мэшээгүүд хэрэглэгдээ юм. Тиигэжэ уһа шэдэдэг полициин машинануудые эндэ ябаха аргагүй болгогдоһон, бусад үйлсэнүүд руу орохо замууд хаагдаһан байна.

Гадна Зүүн Берлиндэхи Майнцерштрассе үйлсын хэдэн гэрнүүдые зүбшөөлгүйгөөр заримашуул эзэлбэ. Эдэ гэрнүүдые сүлөөлхын тула полициинхид олсороо сугларaa. Тэдэнэй хэһэн үйлэ хэрэгүүд сэрэгэйхидэйхиһээ юугээрээшье илгаагүй байгаа гэхэдэ болоно.

Берлин хотын түб үйлсэнүүдээр һүниин тэндэ, үглөөгүүр эртэ полициин автомашинанууд һүндэлжэ, хүн зониие хүлгөөһэн байна. Зүбшөөлгүйгөөр гэрнүүдые эзэлһэн хүнүүдые тэндэһээнь гаргахын тула нюдэнһөө уһа гоожуулха газ хэрэглэгдээ. Гэбэшье гэрнүүдтэ хорогшод полициинхидые шулуугаар, гал табидаг бутылхэнүүдээр шэдэжэ, түрүүшын үедэ подъездэдэ дүтэлүүлээгүй. Үйлсэдэ гал түймэршье табигдаа. Полициинхид уһа шэдэдэг машина хэрэглэжэ, унтарааха баатай болоо. Зүбшөөлгүйгөөр гэрнүүдые эзэлэгшэдэй гэхэдэ, 500 хүн байгаа юм. Харин тэдэнэй урдаһаа полициин 1400 хүдэлмэрилэгшэд хаягдаа бшуу. Теэд гэрнүүдтэ хороошод тэмсэлгүйгөөр бэеэ тушаахаар бэшэ. Майнцерштрассе үйлсэдэ шэнэ шэнэ баррикаданууд бодхоогдожол байгаа. Хоёр метр гүнзэгыгөөр малтагдаһан һубаг хэдэн нүхэн малтагдаа юм. Гадна энэ үйлсэ руу орохо харгые рельсһээ буулгагдаһан трамвай халхалһан байна. Броневигуудые, уһа хүсэтэйгөөр шэдэдэг түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэн, һүниин тэн багта полициинхид гурбан гэр эзэлээ юм. Тиин полициин 137 хүдэлмэрилэгшэ шархатаһан, 20 хүн, тэдэнэй олонхидынь Баруун Берлиндэ ажаһуугшад тушаагдаһан байна.

Үглөөдэрынь полициинхид дахин добтолгоёо эхилбэ. Энэ үйлэ хэрэг гурбан … туршада үргэлжэлөө. Нюдэнһөө уһа … жуулдаг газ, нюдэ хараагүй болгодог … натанууд, уһа хүсэтэйгөөр шэдэдэг т… рэлгэнүүд хэрэглэгдэбэ. Энэ удаа … цинхидай урдаһаа 400 хүн тэмсээ … «Майнцерштрассе манай байха», «Гэр… ра худалдадаг хонжоо наймаашадһаа … ниие абарыт» гэһэн яралтайгаар бэш… һэн уряа лозунгнууд сонхонуудай … үлгөөтэй. Теэд эдэ гэрнүүдэй сонх… дынь бута сохигдонхой, подъезднууд… дэнүүд абтанхай. Нэгэ балкон дээрэ … нүгөөдэ дээрэнь балта ба циркуль … тай хара-улаан-алтамал үнгэтэй туг… гөөтэй. Хажуудахи подъезд дээрэ … даа тэмсэе, илахал байхабди» гэһэн … хадаатай. Мүн нэгэ сонхоһоонь сагаан … шье һанжанхай, бэеэ тушааһан тэмдэг… гэжэ һанахаар.

Үйлсэдэ хон жэн. Полициин ногоон … гонууд харагдана. Майнцерштрассе … руу хэниишье оруулнагүй. Автома… хажууда байһан полициин залуухан … мэрилэгшэ журналистнуудай асуудал… харюусана. Бидэ Вальтер Хофмантай … рэлдэнэбди. Тэрэ Баруун Берлинэй по… цида 80-аад онуудай эхинһээ хүдэлж… бэшье иимэ шанга тулалдаанай бол… һананагүй.

— Бидэ сүлөөлэгдэһэн эдэ гэрнүү… харюуһалха даабаритайбди,—гэжэ В. … мэн хөөрэнэ.

Хэдэн жэлэй туршада заһабарилагд… хуушан гэрнүүд сеткэнүүдээр хүреэл… хэй. Электригүүд полициин хүдэлмэр… шэдтэй хамта гэрэй подъезд руу … кабель татана. Хэды соо эдэ гэрнүүд … гүй байха юм. Саашадаа юунэйшье б… хые хэншье мэдэнэгүй...

Байха байрагүйшүүлэй, илангаяа … шуулай хооһон гэрнүүдые эзэлхэ ушар … руун Берлиндэ үзэгдэдэг лэ һааб даа. Х… рин Зүүн Берлиндэ иимэ ушар 1990 … эхинһээ үзэгдэбэ бшуу. Эзэгүй гэрнүү… хүнүүдэй орохо ушар хотын районуу… олошороо. Зүүн Берлинэй магистрадай … ридхэлэй ёһоор иимэ 125 гэр тоологд… Байгша оной апрель һарада ГДР-эй … дай полици «түхэрээн столой» шиидх… риин ёһоор зүбшөөлгүйгөөр гэрнүүдэ … лэгдэһэшье һаань, хүнүүдые тэндэһээ г… ха оролдолго хэхэгүйбди гээд мэдүүл… байха юм.

ХАРИЛСААНУУД ГУРИМШУУЛАГДАХАНЬ

«Хүйтэн дайнай» сарагдахаһаа урид хари гүрэнүүдтэ, мүн манайшье орондо хэблэгдэдэг газетэнүүдэй хуудаһануудта совет-израиль харилсаан, совет-урда африканска харилсаан, Урда Корейн посольство Москвада... гэһэн үгэнүүд һуурияа олохогүйл һэн бээ. Эдэ үгэнүүд дайралдаашье һаа, гансал муу тээшэнь хэлэгдэһэн байха һааб даа. Мүнөө үедэ энэ ойлгосонуудта Москвагай зүгһөө хандалга эрид хубилжа байна гээшэ. Харин баруунай гүрэнүүдтэ хубилалта болоно гү?

Эдэ оронууд тухай бэшэхэгүй гэһэн заабари баруунай хэблэлэй органуудта үгтэдэг һааб даа. Вашингтон, жэшээнь, мүнөөшье болотор Куба, мүн Хойто Корей тухай бэшэхые зүбшөөдэггүй. Гэбэшье хубилалтанууд боложо эхилэнхэй. Энээниие США Вьетнам хоёрой хоорондохи харилсаануудые гуримшуулха талаар ябуулагдажа байһан үйлэ хэрэгүүд гэршэлнэ. Сугтаа хада тэдэнэр дайсад байгаа ха юм.

США-гай сэрэгэй эгээл һүүлшын подразделени Вьетнамһаа 18 жэлэй саада тээ гаргагдаа бэлэй. Харин 15 жэлэй саана американ посольствын хүдэлмэрилэгшэд вертолёдоор тэрьедээ һэмнай. Вьетнам дайнай үедэ һураг суугүйгөөр үгы болоһон американецуудые бэдэрхэ, тэдэнэр тухай мэдээсэлнүүдые олохо асуудалда США-да онсо анхарна.

Байгша оной октябриин 18-да Вьетнамай гадаадын хэрэгүүдэй министр Вашингтон албанай хэрэгээр ошоһон байна. Нүхэр ёһоной уулзалганууд болоогүй ааб даа. Гэбэшье хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые гуримшуулха талаар алхам хэгдээ. Яахадаа иимэ хубилалтанууд болобоб? Нэгэдэхеэр, дэлхэйн гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудай һайжаржа байха үедэ американ-вьетнам зүришэлдөөнүүд сарагдахал ёһотой ха юм. Хоёрдохёор, урдань балай обёорогдоогүй байһан экономическа асуудалнуудые шиидхэхэ баатай бологдобо бшуу.

Вьетнамтай зүришэлдэлгын үедэ Зүүн-Урдахи Азиин оронуудтахи дэлгүүрые бусад гүрэнүүд эзэлжэ, Холбоото Штадуудай нүлөөн эндэ эрид һуладанхай гээд америк… хид тоолоно. Вьетнам гүрэндэ бэелүүлэ… жэ байгаа экономическа реформо хад… ажахые техническэ талаар шэнэдхэхэ… технологи нэбтэрүүлхые эринэ. Энээнд… дань туһа хүргэдэг гүрэнүүд мүнөө хүс… дэмжэжэ шадахагүй байна бшуу.

Зүүн-Урдахи Азиин ба Алас-Дурна … гүрэнүүд һүүлэй үедэ түргөөр хүгж… байнхай. Урда Корей, Тайвань, Гонкон… Сингапур, тэдэнэй хойноһоо дабшаһан М… лайзи, Таиланд энээниие гэршэлнэ ха … Дэлгүүрэй харилсаануудта орохо буй… га боломжонууд Вьетнамда бии гэжэ буу… хэйн банкын экономистнууд һаяхан түү… һэн шэнжэлгын эсэстэ мэдүүлбэ. Вьет… да олон жэлэй туршада хүдэлһэн тула … мэдүүлгые би дэмжэнэб.

Мүнөө үедэ Вьетнамай экономико … үрэ бэгатай, эндэ олон хүн зон ажал… Камбоджи гүрэнһөө 500 мянган сэрэгш… бусажа ерэнхэй. 200 гаран мянган вьетнам… хүдэлмэришэд Зүүн Европын гүрэнүүд… СССР-тэ, Иракта, Ливидэ ажаллана, Үш… 54 мянган вьетнам яһатан Гонконгһоо б… сажа ерэхэ болонхой.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ США-гай түлөө… лэгшэд һураг суугүйгөөр үгы болоһон аме… риканецуудые бэдэрхэ, Камбоджидахи … ришэлдөөе болюулха, Сайгоной журнал… дэмжэгшэдые сүлөөлхэ гэһэн асуудалнууд… та онсо анхарал хандуулба. Тиин һураг су… гүйгөөр үгы болоһон 2300 американецн… тухай мэдээсэлнүүдые бэдэрхэ гэжэ хөөрэ… дэһэн байна. Камбоджиин асуудал шиид… хэгдэжэ эхилэнхэй. Гурбадахи асуудалн… шиидхэгдэхээр ха юм. Тиимэһээ США-гай … түлөөлэгшэдэй политическэ талаар табиһ… асуудалнууд дабагдаха тээшээ болоно бшуу… Вьетнамда экономическа туһаламжа үзүү… хэһээ урид энэ гүрэнэй Компартиин засаг… һаа бууха, орон дотор демократизаци… үнгэргэхэ эрилтэ табигдаха ёһотой гээд с… натор Дж. Макейн мэдүүлбэ.

Константин САВВИН,
Александр МИНЕЕВ.
ТАСС.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Байгша оной ноябриин 16-да республикымнай ниислэл хото Улаан-Үдэдэ КПСС-эй Буряадай республиканска организациин 35-дахи конференци боложо дүүрэбэ гэжэ хэблэлдэ мэдээсэгдээ һэн. Конференци дээрэ КПСС-эй Буряадай рескомой нэгэдэхи секретарь Леонид Васильевич Потапов «Коммунис партиие шэнэлэлгэ — мүнөө үеын шухала зорилго» гэһэн асуудалаар тоосоото элидхэл хэбэ. КПСС-эй республиканска комитедэй болон шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ 28 делегат эдэбхитэйгээр хабаадажа, үнгэрһэн хугасаада рескомой эмхидхэһэн политическэ хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэһэн, партиин нэрэ хүндые саашадань яажа һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд болон ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри һайжаруулха арга боломжонууд тухай хэлэһэн байна.

«Коммунис партиие шэнэлэлгэ — мүнөө үеын шухала зорилго» гэһэн гаршаг доро конференциин делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи, хоёрдохи болон гурбадахи хуудаһануудта барлагдаба.

Газетын дүрбэдэхи хуудаһанда нютаг нютагай һонинуудай суглуулбари байха.

Кино, театрнуудта

«Дружба»
Паспорт — в 14, 18-30, 20-30, Сети любви (2 серии)— в 11-30, 16.

«Родина»
Убийца—в 10, 12, 14, 18-10, 20, 21-40, киноклуб «Поклонники Х музы». Тема «На экране детектив». Худ. фильм. Убийца — в 16.

«Прогресс»
Красный зал—Беспредел — в 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-30. Зеленый зал—Обреченный на одиночество — в 11-… 13-40, 15-20, 17-10, 18-50, 20-…

«Октябрь»
Черные ступни — в 9-40, … ман с камнем—в 11-30, 13, … 30, Любовь с привилегиями (2 серии)— в 16-30, 19, … клуб «Приглашаем к разговору»—в 15.

«Байкал»
Так жить нельзя—в 18, 20-30.

«Восток»
Варвара-краса, длинная коса— в 15-30, Атлантик-Сити— в 17, 19, 21.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Хүгжэмтэ дамжуулга. 9.55—«Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 7-дохи сери. 11.20—Аяншалагшадай клуб. 12.20—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.20—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30 — Время. 14.20—«Запрещенные песенки»—баримтата фильм. 16.45—А. Скрябин. 1-дэхи номерой симфони. 17.40—Мультфильм. 18.00—Философиин темэдэ хөөрэлдөөн. 18.45—Амар сайн, хүгжэм. 19.30—Время. 20.00—Мультфильм. 20.35 — «Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 7-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 00.30—Шэнэ һониной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Байгаалиин нюусанууд. 9.35, 10.35—Географи. 8-дахи класс. 10.05, 11.05 —Француз хэлэн. 11.35, 12.35 —Географи. 7-дохи класс. 12.05—Эжы, аба бидэ гурбан. 13.05—«Трест, который лопнул»—3 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. УЛААН-ҮДЭ. 17.35 — Баримтата фильмүүд. 18.05—Буряад композиторнуудай хоорой хүгжэмэй концерт. 18.50—Байгал. 19.10 — Илагшад (буряадаар). 20.10—Байгалай үмэнэхи газар дээрэ. Кабанскын районой Корсаково тосхоной шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай. 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойр согты, багашуул!» 21.15—… манида дэлгүүр яажа бури… хэгдэнэб. 22.00—Минии … ковский, М. И. Пруткин … рэнэ. 22.40—СССР-эй Верховно… Соведэй сесси дээрэ. 23.… РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 00.40—«Трест, который лопнул»—3 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери.

Редактор **Р. Б. ГАРМАЕВ.**

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Заказ № 266.